Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Katedra společenských věd

Řízení financí v rámci rodinného rozpočtu

Autor bakalářské práce: Tomáš Posekaný
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Libor Votava, Ph.D.
Rok obhajoby: 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma

„Řízení financí v rámci rodinného rozpočtu“

jsem vypracoval samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označil a uvedl v přiloženém seznamu.

V Jindřichově Hradci dne 16. srpna 2016

.....

podpis

Vysoká škola ekonomická v Praze
Katedra společenských věd

Fakulta managementu
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatel: **Tomáš Posekaný**

Studijní program: Ekonomika a management

Obor: Management

Název tématu: **Řízení financí v rámci rodinného rozpočtu**

Zásady pro vypracování:

1. Role financí pro uspokojování a saturaci potřeb v rodinách. Finanční rozhodování a plánování v rodinách. Analýza hospodaření s rodinnými financemi.
2. Analýza statistických dat a ověření závislostí mezi jednotlivými faktory, které souvisí s rodinnými financemi. Role nenadálých událostí v chování rodin.
3. Role vzdělání v rodinných financích a faktory ovlivňující finanční vzdělávání a finanční gramotnost.

Rozsah práce: 60

Seznam odborné literatury:

1. KOHOUT, P. *Investiční strategie pro třetí tisíciletí.* Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-5064-4.

Datum zadání bakalářské práce: říjen 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2016

Tomáš Posekaný
Řešitel

Ing. Libor Votava, Ph.D.
Vedoucí práce

Mgr. Eliška Novotná, Ph.D.
Vedoucí ústavu

prof. Radim Jiroušek, DrSc.
Děkan FMJH VŠE

Název bakalářské práce:

Řízení financí v rámci rodinného rozpočtu

Abstrakt:

Cílem bakalářské práce je za pomoci statistických dat prokázat souvislosti mezi jednotlivými faktory působícími na hospodaření a chování spotřebitele. Dále nastínit správnou cestu v rozhodování v souvislosti s rodinným rozpočtem. Obsahem práce je řešení problematiky řízení rodinných financí, finanční gramotnosti a chování rodin v souvislosti s běžnými finančními otázkami. Práce dále poukazuje zejména na význam finančního vzdělávání a vyzdvihuje důležitost finančního plánování, tvorbu rodinného rozpočtu a potřebu všeobecného povědomí o světě financí.

Klíčová slova:

Osobní finance, finanční plánování, rodinný rozpočet, hospodaření

Title of the thesis:

Financial management within the family budget

Abstract:

The aim of this thesis is, by using statistical data to prove the connection between the factors affecting the economy and consumer behavior. Further outline the correct path to reach decision-making in the context of the family budget. The thesis includes the issue of controlling the family finances, financial literacy and behavior of families in relation to conventional financial issues. The work also draws particular attention to the importance of financial education and highlights the importance of financial planning, creating of family budget and the need for general awareness about world of finance.

Keywords:

Personal finance, financial planning, family budget, economy

Poděkování:

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování Ing. Liboru Votavovi, Ph.D. za cenné rady a náměty, které přispěly k dokončení mé bakalářské práce. Další poděkování patří respondentům, kteří se podíleli na praktické části mé práce vyplněním průzkumu.

Obsah

Úvod **15**
1 Teoretická část **16**
1.1 Rodinné finance 16
1.2 Bohatství 16
1.3 Finanční plánování v rámci rodinného rozpočtu 17
A. Analýza 18
B. Plánování 18
C. Realizace 18
D. Kontrola 19
1.4 Finanční cíle rodiny 19
1.4.1 Krátkodobé cíle 21
1.4.2 Střednědobé cíle 21
1.4.3 Dlouhodobé cíle 21
1.5 Rodinný rozpočet 21
1.5.1 Finanční rozvaha 22
Aktiva a Pasiva 22
1.6 Struktura úspor domácností 23
1.6.1 Činitelé ovlivňující preference způsobů alokace úspor 24
1.6.2 Finanční rezerva 25
1.7 Role věku ve finančním hospodaření 26
1.8 Role uspořádání rodiny na její finance 28
1.9 Sociální postavení 29
1.10 Zadluženost domácností 29
1.10.1 Role mezd v zadluženosti českých domácností 32
1.10.2 Úvěrové produkty 33
Hypoteční úvěr 34
Spotřebitelský úvěr 34
1.11 Role nenadálých událostí v hospodaření rodiny 35
1.11.1 Životní pojištění 36
1.11.2 Neživotní pojištění 37
1.12 Finanční gramotnost v ČR (finanční vzdělávání) 37
1.12.1 Role vzdělání v rodinných financích 38
1.12.2 Faktory ovlivňující finanční vzdělání 39
1.12.3 Rodina a finanční vzdělávání 39
1.12.4 Finanční vzdělávání ve školách 40
1.12.5 Průzkum ČBA 2015 40
1.12.6 Studie OECD 2012 41

1.12.7 Průzkum PISA 2012 ... 43
2 Praktická část ... 44
2.1 Výzkum hospodaření domácností ... 44
2.2 Výzkumné otázky ... 44
2.3 Výběr vzorku respondentů ... 44
2.4 Sběr dat a metodika jejich zpracování ... 45
2.5 Struktura dotazníku ... 46
2.5.1 Profil respondentů ... 46
2.5.2 Hospodaření s penězi a nenadálé události ... 46
2.6 Limitace výzkumu ... 46
3 Shrnutí výsledků výzkumu ... 47
3.1 Výsledky dotazníkového šetření ... 47
3.2 Profil respondentů ... 47
3.2.1 Pohlaví ... 47
3.2.2 Věk ... 48
3.2.3 Vzdělání ... 49
3.2.4 Profese (povolání) ... 51
3.2.5 Měsíční příjem ... 51
3.2.6 Rodinné uspořádání ... 52
3.3 Hospodaření s penězi a nenadálé události ... 53
3.3.1 Kdo v rodině rozhoduje o financích ... 53
3.3.2 Struktura úspor domácností ... 54
3.3.3 Rezerva ve výši vlastních výdajů ... 55
3.3.4 Typy úvěrů ... 56
3.3.5 Zadluženost ... 56
3.3.6 Nenadálé události ... 58
3.4 Analýza vztahu zadluženosti a věku ... 61
3.5 Analýza vztahu zadluženosti a uspořádání rodiny ... 62
3.6 Analýza vztahu zadluženosti a výše příjmu ... 63
3.7 Diskuze výsledků ... 65
Jaké formy odkládání peněz lidé využívají? ... 65
Existuje souvislost mezi věkem a zadlužeností? ... 66
Kdo v rodině nejčastěji řídí finance? ... 66
Existuje souvislost mezi uspořádáním rodiny a zadlužeností? ... 66
Jsou lidé s vyššími příjmy více zadlužení? ... 67
Jakým způsobem řeší lidé přípravu na nenadálé události? ... 67
Závěr ... 68
Seznam literatury ... 71
Přílohy ... 75

Seznam obrázků

Obrázek 1:Plnění pouze nejbližších finančních cílů 19
Obrázek 2: Plnění cílů za pomoci úvěrů 20
Obrázek 3: Příprava na všechny cíle zároveň 20
Obrázek 4: Přehled rozdělení aktiv a pasiv v rodinném rozpočtu 23
Obrázek 5: Struktura úspor domácností 24
Obrázek 6: Magický trojúhelník 24
Obrázek 7: Role jednotlivých fází věku ve finančním hospodaření 28
Obrázek 8: Závislost uspořádání rodiny na finance v jednotlivých fázích věku člověka 29

Seznam tabulek

Tabulka 1: Eta test závislosti věku a zadluženosti 61
Tabulka 2: Eta test závislosti rodinného uspořádání a zadluženosti 62
Tabulka 3: Pearsonův test nezávislosti příjmu a zadluženosti 64
Tabulka 4: Kontingenční koeficient závislosti příjmu a zadluženosti 65

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj celkové zadluženosti občanů ČR v letech 1993- 2005 31
Graf 2: Vývoj zadluženosti občanů ČR v letech 2006-2016 32
Graf 3: Role mezd v zadluženosti domácností ČR 33
Graf 4: Mezinárodní srovnání úrovně finanční gramotností dle pohlaví 42
Graf 5: Srovnání úrovně finanční gramotnosti dle výše příjmu 42
Graf 6: Průměrné výsledky žáků v jednotlivých zemích v testech finanční gramotnosti 43
Graf 7: Rozložení pohlaví (N = 183) 48
Graf 8: Rozložení věku (N = 183) 49
Graf 9: Rozložení vzdělání (N = 183) 50
Graf 10: Rozložení vzdělání dle pohlaví (N = 183) 50
Graf 11: Rozložení dle profese (povolání (N = 183) 51
Graf 12: Rozložení měsíčního příjmu (N = 183) 52
Graf 13: Měsíční čistý příjem dle povolání (profese) (N= 183) 52
Graf 14: Rodinné uspořádání (N = 183) 53
Graf 15: Kdo v rodině rozhoduje o financích (N = 183) 54
Graf 16: Struktura úspor domácností 55
Graf 17: Rezerva ve výši vlastních výdajů (N = 183) 56
Graf 18: Typy úvěrů 56
Graf 19: Rozložení výše úvěrů (N = 183) 57
Graf 20: Rozložení výše úvěrů po odečtení úvěrů na bydlení (N = 183) 58
Graf 21: Řešení nenadálé události do 10tis. Kč 59
Graf 22: Řešení nenadálé události do 100tis. Kč 59
Graf 23: Řešení nenadálé události nad 100tis. Kč 60
Graf 24: Řešení výpadku příjmu na 3 měsíce 61
Graf 25: Bodový graf závislosti věku a zadluženosti 62
Graf 26: Bodový graf závislosti rodinného uspořádání a zadluženosti 63
Graf 27: Srovnání uspořádání rodiny a zadluženosti 63
Graf 28: Bodový graf závislosti příjmu a výše úvěrů 64
Graf 29: Bodový graf závislosti příjmu a výše úvěrů 2 65

Seznam příloh

Příloha 1: Průzkum hospodaření domácností 75

Úvod

Dnešní svět stojí a padá společně s penězi. Peníze rozhodují nejen o nákupu malých i velkých věcí, ale do jisté míry také o našich vlastních životech. Množstvím vlastních peněz je ovlivněno naše zdraví, spokojenost, obtíže i naše přání. Peníze rozhodují o našem bydlení, vzdělání dětí, našich koníčcích. Máme-li peněz dostatek, život by pro nás měl být šťastnější i pohodovější. Bohužel v dnešní době již doslova neplatí staré přísloví, protože štěstí i zdraví si za peníze, alespoň do jisté míry, pořídit lze.

Bakalářskou práci jsem rozdělil do tří hlavních kapitol a dále do jednotlivých podkapitol. První hlavní kapitola je teoretickou částí práce a je zaměřena na rodinné finance, plánování, finanční vzdělávání a faktory, které úzce souvisejí s financemi rodiny. V druhé, praktické části práce, se zabývám výzkumem hospodaření domácností. Třetí část práce obsahuje výsledky výzkumu, jejich následnou diskuzi a odpovědi na výzkumné otázky.

Hlavním cílem bakalářské práce je provést analýzu dat a ověřit závislosti mezi jednotlivými faktory v hospodaření a chování rodin. Z těchto dat následně vychází jednotlivé výzkumné otázky. Statistická data budou získána prostřednictvím výzkumu a dále analyzována za pomoci statistických metod, např. testy závislosti dvou proměnných. Výsledky výzkumu poté zodpoví již zmíněné výzkumné otázky. Dále je záměrem práce poukázat na ostatní faktory, které souvisí s financemi domácností a nastínit, jak by hospodaření s rodinnými financemi mělo vypadat.

Téma této práce jsem si vybral, protože je mi velmi blízké. V oboru financí se pohybuji již několik let a nyní na finančním trhu vystupuji jako jednatel společnosti zabývající se finančním plánováním. Spolu s kolegy se snažíme o kultivaci trhu jak v osobních, tak i firemních financích a zabýváme se také finančním vzděláváním.

Vysoká životní úroveň spočívá v tom, že vydáváme peníze, které ještě nemáme, za věci, které nepotřebujeme, abychom imponovali lidem, které nesnášíme. - Orson Welles

1 Teoretická část

V této úvodní kapitole rozeberu finance a hospodaření rodin. Poté se podívám na finanční plánování a strukturu úspor domácností. V další části rozeberu souvislosti jednotlivých faktorů s hospodařením rodin a osobními financemi a nakonec se zaměřím na Finanční gramotnost obyvatel České republiky.

V rodinném životě existuje mnoho faktorů, které ovlivňují hospodaření s penězi. Dopad těchto faktorů lze námi samotnými více či méně ovlivnit. Faktory, které mají legislativní původ, nebo se řídí ekonomikou, se člověku ovlivnit nepodaří, ale existuje šance, se na ně připravit nebo jich dokonce využít ve svůj prospěch. Je ovšem potřeba být s nimi dobře obeznámen. Šanci na ovlivnění je například u našeho vzdělání nebo rozhodování v souvislosti s úvěry.

1.1 Rodinné finance

Koncem první dekády 21. století hospodaří s přebytkem, který má smysl obhospodařovat přibližně 30% českých rodin. Zbylá drtivá většina se snaží dodržet alespoň tzv. „vyrovnaný rozpočet“. Ta část rodin, která se snaží cílevědomě řídit rodinné finance a sestavuje si rozpočet, se zaměřuje na krátkodobé cíle, například nákup automobilu. Podstatně méně rodin plánuje dlouhodobé strategické cíle na desítky let dopředu. Plánování zahrnuje jak produktivní, tak postproduktivní věk. Tento jev je celoevropský, silnější zejména v postkomunistických zemích. Například v roce 2008 v České republice vzrostly dluhy domácností o 16 %, ale úspory jen o 7,4 %. Především úroveň úspor v produktech určených k zajištění stáří byla velmi nízká (Smrčka, 2010).

1.2 Bohatství

Luboš Smrčka ve své knize uvádí, že*: „Bohatství je takový stav rodinných financí, který nám umožní dokončit vlastní život způsobem neznamenajícím žádné vážnější a výraznější omezení životní úrovně a navíc bude obsahovat rezervy, které nám zabezpečí kvalitní a dlouhodobou lékařskou a případně i další potřebnou péči“* (Smrčka, 2010).

Obecně je možné říci, že bohatství může být cokoliv, co nás zbavuje nejistoty z budoucnosti a vnitřně nás uspokojuje. Pokud pomineme emocionální formy bohatství (pocit štěstí, zdraví) lze dospět k tvrzení, že bohatství je měřitelné penězi. V dnešní době je možné se setkat se rčením, že o peníze jde vždy až na prvním místě. Na druhou stranu – pokud jsou peníze chápány jako prostředek k naplnění budoucích cílů, dává toto tvrzení smysl a nelze jej chápat v negativním kontextu (Smrčka, 2010).

1.3 Finanční plánování v rámci rodinného rozpočtu

Tato kapitola je zaměřena na finanční plánování a hospodaření s majetkem. Kapitola obsahuje jak základy sestavování osobního rozpočtu a plánování finančních cílů, tak i základy finančního plánu.

Jak zacházet s penězi a jak s nimi vyjít je do jisté míry zejména otázkou finančního plánování. Jen výjimečně se z člověka přes noc stane miliardář, opačný scénář, tedy člověka bez finančních prostředků, je však mnohem pravděpodobnější. Většina bohatých lidí nenabyla své finanční prostředky výhrou v loterii nebo z dědictví. Tito lidé by potvrdili, že za jejich úspěchem stojí především znalost peněz a umění s nimi zacházet. Naučili se finančně plánovat a nepodléhat neuváženým rozhodnutím a nákupním horečkám (Petýrková a Chmelařová, 2011)

Níže uvedená základní pravidla finančního plánování na svých stránkách uvádí ČNB (ČNB, 2016c).

Každý člověk by měl:

- žít podle výše svých příjmů a zadlužit se jen v nejnutnějších případech
- rozlišovat mezi věcmi nezbytnými a věcmi zbytnými, na které není důvod si půjčovat, a nakupují se pouze v případě, že existuje dostatek vlastních příjmů
- předpokládat nečekané výdaje či nákupy, na které by rodina měla mít připravenou rezervu,
- je třeba mít též rezervu v případě delší nemoci, ztráty zaměstnání apod., a to jak ve formě úspor tak při plánování splátek úvěru ve vazbě na příjmy,
- kromě toho by rodina měla spořit na dlouhodobé cíle – vzdělání dětí, důchod.

Výše uvedené body jsou základem pro vypracování osobního finančního plánu. Za pomoci plánu je možné propojit cíle s dlouhodobými i krátkodobými plány. Základem každého plánu je finanční rozpočet, tedy soupis příjmů a výdajů. Výdaje je doporučeno rozdělit na zbytné a ty nezbytné.

V případě, že je rozpočet přebytkový, je dobré zvolit, kam uložit zbývající prostředky a tento rozpočet nadále udržovat. Pokud má jednotlivec nebo rodina vyrovnaný rozpočet, automaticky to neznamená, že takoví lidé žijí finančně horší životy než lidé s přebytkovým rozpočtem. Důležité je zmínit, že pokud má rodina vyrovnaný rozpočet, který například obsahuje finanční programy, kam si pravidelně ukládá peníze, může i rodina s vyrovnaným rozpočtem plnit své budoucí cíle.

Je-li rozpočet deficitní (tedy záporný), je potřeba okamžitě začít řešit, jaké výdaje jsou pro rodinu nezbytné, co je důležité a bez čeho se lze obejít. Mnohdy si stačí položit otázky typu *„co se stane, pokud si to nekoupíme, musíme to opravdu mít, nebo*

se bez toho obejdeme?“ V tento moment lze spatřit, kolik peněz se utrácí za zbytečnosti a kolik je možné ušetřit (ČNB, 2016c).

Na stránkách ČNB je návod, jak si vytvořit vlastní finanční plán. Rodina k tomu nepotřebuje finančního poradce, nebo jiného experta. Postačí pouze tužka, papír a dodržení několika bodů (ČNB, 2016c):

A. Analýza

V první části plánování by měla proběhnout analýza, čili zjištění současného stavu – porovnání příjmů s výdaji.

B. Plánování

V druhé části již nastává samotné plánování, tedy volba cílů v blízké i vzdálené budoucnosti, které by měly být splněné. Každý by se měl zaměřit v první řadě na tyto dva body:

a) zajištění stávající životní úrovně,

b) kumulování prostředků pro budoucnost, prostřednictvím kterého chceme realizovat naše záměry v daném časovém horizontu

Dalšími nutnými body, které musí být splněny, jsou:

- zabezpečení rodiny v případě smrti hlavního živitele,
- zabezpečení v případě ztráty příjmu,
- zajištění bydlení,
- zajištění dětí – studium, bydlení,
- příprava na život v důchodovém věku,
- další cíle (automobil, vybavení do domácnosti, dovolená, atd.),

Zároveň je dobré vybrat vhodné finanční produkty (bankovní vklady, penzijní spoření, stavební spoření, životní pojištění, hypotéka, spotřebitelský úvěr apod.). Tyto produkty napomáhají k plnění plánů a cílů.

C. Realizace

Ve fázi realizace se řeší konkrétní finanční produkty a jednání s finančními subjekty (banky, pojišťovny). Při nastavování těchto produktů by měl být brán ohled na stávající životní úroveň a rizika, která mohou ovlivnit budoucnost rodiny.

D. Kontrola

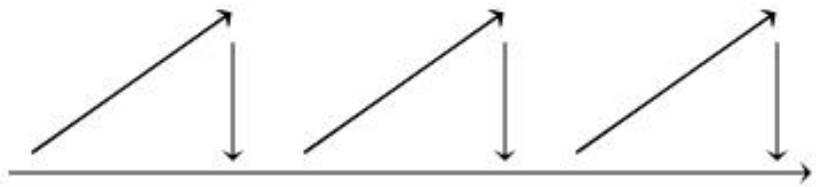
Tato část patří k nejdůležitějším krokům ve finančním plánování. Důležité je zejména zaměření na plnění předem vytyčených cílů a všech závazků vyplývajících ze smluv. Nemělo by se zapomínat ani na aktualizace finančního plánu v případě změn v osobním i finančním životě.

1.4 Finanční cíle rodiny

Každý má určité cíle, které si chce v průběhu života splnit. Většina takových cílů má finanční podstatu a jejich splnění je třeba nashromáždit určité finanční prostředky nebo pořídit nějaký majetek. Nejdůležitějšími a nejnákladnějšími finančními cíli rodiny jsou vlastní bydlení a finanční nezávislost. Finanční nezávislostí se rozumí dosažení částky, která zajistí spokojený život bez nutnosti aktivně vyvíjet práci a nezávislost na státním sociálním systému. Každý se může dostat do situace, kdy již není reálné, že určitý cíl splní včas, nebo ho vůbec splní, protože na něj nevystačí finanční prostředky. Je proto důležité stanovit, priority jednotlivých finančních cílů (Syrový a Tyl, 2014).

K financování cílů se používají dva základní instrumenty. Jedním z nich jsou cizí zdroje (úvěry a půjčky), druhým jsou zdroje vlastní (investice, spoření). Většina lidí bohužel postupuje podle „mylného“ vzorce. Spoří pouze na jeden nejbližší cíl, který si nakonec splní. Po splnění cíle stojí rodina opět na začátku cesty za dalším finančním cílem a začíná opět od nuly. Celá situace se v průběhu života několikrát opakuje. Bohužel tento vzorec nedovolí rodině splnit finančně náročnější cíle (Kořený et al., 2015).

Obrázek 1:Plnění pouze nejbližších finančních cílů

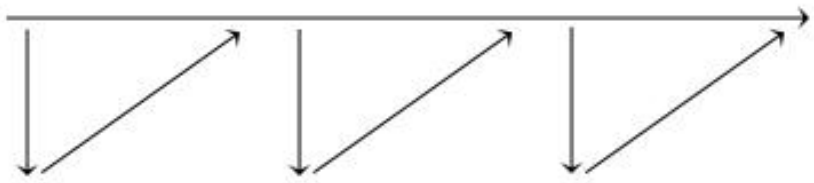
Zdroj: Vlastní tvorba podle Poradenských principů (Kořený et al., 2015)

Poznámka: Vodorovná šipka označuje nulu, vertikální a diagonální označují plnění cílů

Druhou variantou je velmi podobný vzorec chování. S tím rozdílem, že rodina nespoří, ale naopak si na splnění cíle půjčí a poté splácí. Riziko tohoto chování spočívá v tom, že se rodina kvůli neschopnosti splácet může kdykoliv dostat do dluhové pasti

a nemusí splnit žádný z cílů. Tato varianta prakticky nemůže skončit finanční nezávislostí. Příprava v tomto ohledu je totiž nulová a půjčkou se dosáhnout nedá (Kořený et al., 2015).

Obrázek 2: Plnění cílů za pomoci úvěrů

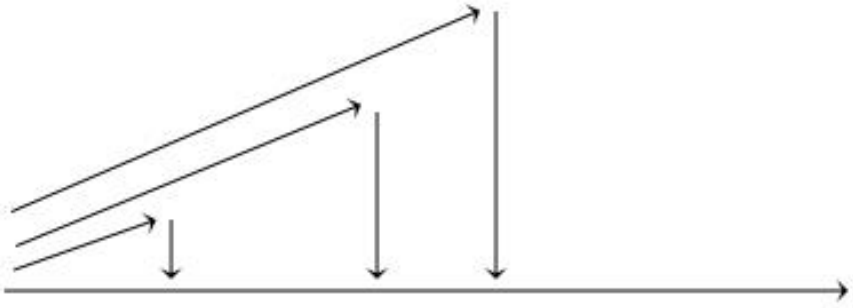

Zdroj: Vlastní tvorba podle Poradenských principů (Kořený et al., 2015)

Poznámka: Vodorovná šipka označuje nulu, vertikální a diagonální označují plnění cílů

Pokud má být plnění cíle efektivní, měly by být všechny důležité cíle naplánovány co nejdříve. S jejich přípravou je poté potřeba začít u všech najedou. Tento způsob umožňuje využít výhod dlouhodobých investic, kdy díky složenému úročení bude zapotřebí relativně méně vlastních prostředků. V mladém věku je také pravděpodobné, že jsou výdaje rodiny nižší. Rodina neřeší poplatky spojené s vlastní nemovitostí, nemá děti a většinou ještě nesplácí půjčky (Kořený et al., 2015).

Obrázek 3: Příprava na všechny cíle zároveň

Zdroj: Vlastní tvorba podle Poradenských principů (Kořený et al., 2015)

Poznámka: Vodorovná šipka označuje nulu, vertikální a diagonální označují plnění cílů

Možných řešení splnění finančních cílů je celá řada. Aby bylo možné vybrat to opravdu správné, je nutné rozdělit si cíle do několika kategorií, které v plnění výrazně pomohou. Vhodným kritériem pro rozdělení je čas, za který má být cíl naplněn. Cíle tedy dělíme na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé (Syrový a Tyl, 2014).

1.4.1 Krátkodobé cíle

Krátkodobé cíle jsou cíle v řádu maximálně několika let. Obvykle se jedná o cíle spojené s bydlením (pořízení vlastního bydlení nebo rekonstrukce). Patří sem také nákupy různého zařízení do bytu, nákladnějších položek a elektroniky. Pořízení nemovitosti nebo rekonstrukce bývá zpravidla z části financováno úvěrem. Bydlení tedy bývá krátkodobý cíl, ale s dlouhou splatností. Ostatní krátkodobé cíle je nejlepší financovat z vlastních prostředků. Zpravidla jde o prostředky střádané za pomoci konzervativního spoření, zřídka i o krátkodobé investice. Při řešení krátkodobých cílů je nutné nezapomenout na tvorbu likvidní rezervy, která by měla mít vždy přednost před jakýmikoliv ostatními cíli (Kořený et al., 2015).

1.4.2 Střednědobé cíle

Mezi střednědobé cíle patří především peníze „pro děti“, ať už na jejich vzdělání či start do života. Časté je také pořízení automobilu. Střednědobé cíle mají horizont 5 až 10 let. U těchto cílů lidé celkem problematicky stanovují finanční hranici a neví, jak je financovat. Doporučené financování střednědobých cílů je vhodná investice v kombinaci dluhopisových a akciových fondů, odpovídající investičnímu horizontu a rizikovému profilu. V souvislosti se střednědobými cíli je potřeba počítat i se střednědobou rezervou. Většina rodin potřebuje časem například výměnu zařízení domácnosti nebo rekonstrukci nemovitosti (Kořený et al., 2015).

1.4.3 Dlouhodobé cíle

Nejdůležitějším a nejnákladnějším dlouhodobým cílem je finanční nezávislost. Obecně se u dlouhodobých cílů mluví o horizontu delším než 10 let. I u těchto cílů jsou představy většiny lidí o financování mlhavé. Doporučeným financováním dlouhodobých cílů je investice do akciových fondů s tzv. investiční brzdou, čili postupným zkonzervativňováním, popř. uzamykáním výnosů (Kořený et al., 2015).

1.5 Rodinný rozpočet

Podle nejrůznějších průzkumů nevychází až třetina českých rodin se svými příjmy. Rozdíl mezi příjmy a výdaji často řeší půjčkami nebo prodejem majetku. Rodinný rozpočet potřebuje doslova každý – zaměstnaný i nezaměstnaný, důchodce i pracovně aktivní člověk, bohatý i chudý. Každý musí zaplatit nezbytné výdaje a k tomu se mnoho lidí snaží ušetřit úspory navíc. Finanční plánování a práce s rozpočtem je činnost, kterou ne každý rád řeší, jedná se ovšem o stěžejní věc pro správný chod rozpočtu rodiny. Sestavení rodinného rozpočtu je způsob jak předejít nepříjemným

překvapením, nežít od výplaty k výplatě a udělat první krok v cestě za finančně bezstarostným životem (Kolektiv autorů, 2015).

Níže je soupis 5 kroků k sestavení měsíčního rodinného rozpočtu, které na stránkách Měšec.cz uvádí Radovan Novotný (Novotný, 2007):

1) Soupis všech čistých příjmů – na stranu příjmů se řadí všechny příjmy v podobě mzdy, platu, sociálních dávek, příjmy z pronájmu i jiných důchodů. Lze sem zařadit i výživné nebo výhry, popř. dary. Do této části rozpočtu patří vše, co kladně ovlivní naše hospodaření.
2) Shrnutí všech měsíčních výdajů – na stranu výdajů je potřeba zařadit veškeré pravidelné i nepravidelné platby, vše co nezůstane na bankovním účtu nebo v peněžence. Jedná se o výdaje za potraviny, bydlení, finanční produkty, koníčky, atd.
3) Výpočet čistého měsíčního cash-flow – pokud vychází rozpočet záporně, je nutné zapracovat konkrétní změny. Upravit rozpočet se vyplatí i v případě, že je kladný. Může se tak kumulovat více prostředků na budoucí cíle.
4) Přehodnocení a přizpůsobení výdajů – v případě, že je rozpočet deficitní, pomůže rozdělení na zbytné a nezbytné výdaje, které ukáže, kde se dá ušetřit
5) Aktualizace rozpočtu – měsíční příjmy i výdaje se mohou v čase měnit, proto je dobré rozpočet aktualizovat při každém větším výkyvu

1.5.1 Finanční rozvaha

Sestavování finanční rozvahy je často opomíjenou částí plánování v rodinných financích. Domácnost může mít například měsíční výsledovku výrazně kladnou, ale její závazky mohou výrazně převyšovat vlastněný majetek. Rozdíl mezi majetkem a závazky domácnosti značí čisté jmění. Rozvaha vypovídá o finanční nezávislosti domácnosti. V případě, že je hodnota čistého jmění kladná, je domácnost finančně nezávislá, naopak ze záporného výsledku lze vyčíst, že se rodina neobejde bez cizích zdrojů (Krůpová, 2013).

Aktiva a Pasiva

Pro rodinný rozpočet je důležité rozdělit majetek na dvě skupiny, aktiva a pasiva. Rodina si musí uvědomit rizika spojená s půjčkami, ale také možnosti, které se skrývají ve vlastnění majetku. Mnohokrát může být výhodnější například prodej pozemku, který není ziskový, z důvodu splacení nevýhodného úvěru. Rovněž lze vybrat prostředky ze spořicího účtu, které jsou nad potřebnou rezervu a splatit čerpaný úvěr, ať formou mimořádné splátky nebo úplného doplacení úvěru. Také je užitečné

si majetek rozdělit na finanční a nefinanční majetek. Výše uvedené rozdělení je dobré pro přehled, jaký majetek je likvidní a jak s ním lze disponovat (Filip, 2006).

Obrázek 4: Přehled rozdělení aktiv a pasiv v rodinném rozpočtu

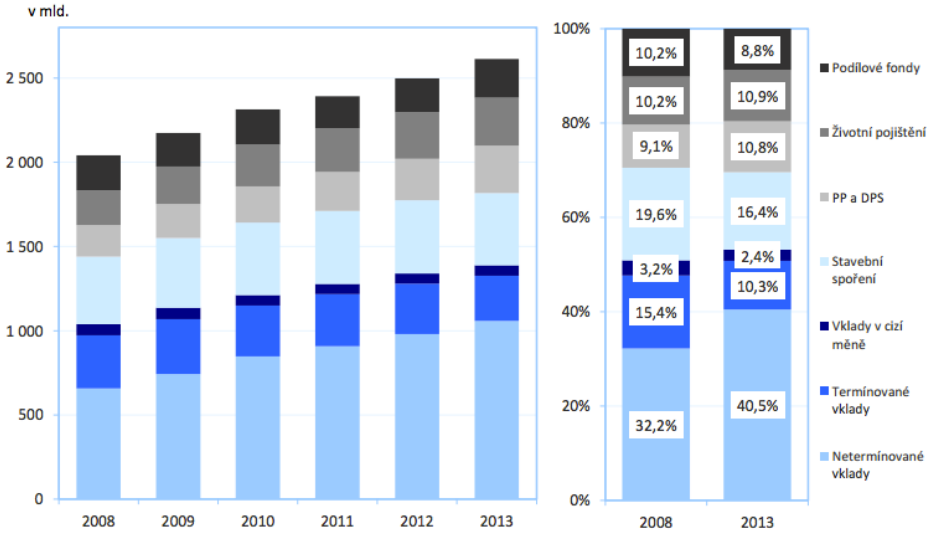
Zdroj: Petr Bravenec – Měšec.cz

1.6 Struktura úspor domácností

Jedním z dalších faktorů, které ovlivňují řízení financí v rámci rodinného rozpočtu je struktura úspor domácností. Na tomto faktoru je přímo závislý úspěch rodin v podobě dosažení svých finančních cílů, kdy například za pomoci správně zvolených investičních nástrojů může být splnění cílů rodiny snadnější.

České domácnosti mají u finančních institucí naspořené prostředky ve výši 2,6 bil. Kč. I přes negativní informace z médií je toto číslo vyšší oproti minulým rokům, konkrétně v porovnání s rokem 2012 došlo k meziročnímu nárůstu o 4,6 %. V České republice se nachází přibližně 4,5 milionu domácností, z toho vyplývá, že na jednu domácnost je průměrná úspora 577.000 Kč. Co se týče struktury úspor, leží největší část na běžných a spořicích účtech. Jedná se o více jak 40 % celkových úspor. Společně s termínovanými vklady, stavebním spořením a vklady v cizích měnách tvoří skoro 70% českých úspor vklady na produktech, na které se vztahuje pojištění vkladů. Problémem státem zajištěných produktů je, že jen těžko překonávají inflaci, a tak prostředky ztrácejí na své hodnotě. Zbylých 30 % je rozděleno mezí penzijní produkty, podílové fondy a fondy v rámci životního pojištění. Nejlepší předpoklad pro vysoké zhodnocení, za předpokladu správně zvolené strategie, mají právě podílové fondy, které z celkového složení úspor domácností tvoří pouze necelých 9 %, což je opravdu málo. Z níže uvedeného grafu jednoznačně vyplývá konzervativní smýšlení českých občanů, kteří mají rádi jistotu. Tato jistota se ovšem pojí s rizikem ztráty hodnoty peněz z důvodu inflace (AFPČR.cz, 2014).

Obrázek 5: Struktura úspor domácností

Zdroj: Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2013, Ministerstvo financí ČR

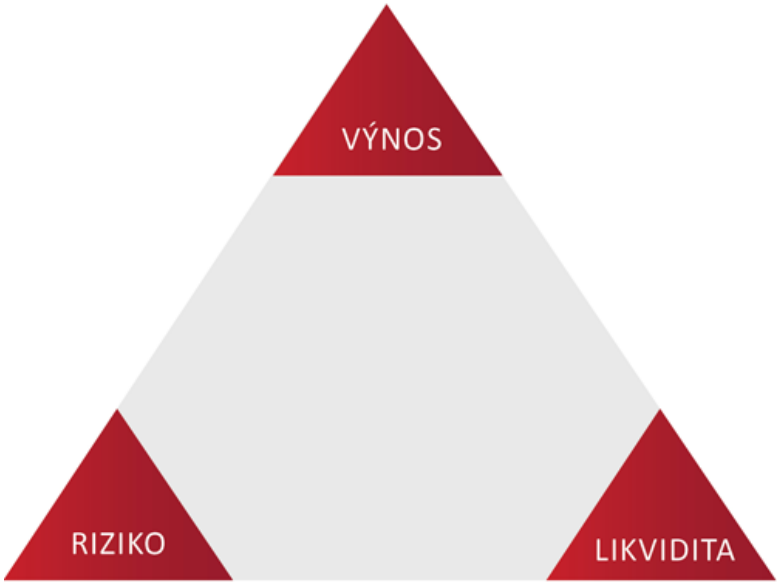
Poznámka: Pravá část grafu zobrazuje rozdíly ve struktuře v letech 2008 a 2013, zkratky PP a DPS znamenají Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření.

1.6.1 Činitelé ovlivňující preference způsobů alokace úspor

Každou investici je potřeba hodnotit ze tří základních pohledů:

- BEZPEČNOST (RIZIKO) = stupeň nejistoty očekávaných výnosů (možnost ztráty)
- DOSTUPNOST (LIKVIDITA) = rychlost jakou přeměníme investici zpět v peníze
- VÝNOS = příjmy z investice

Obrázek 6: Magický trojúhelník

Zdroj: INVEST-CENTRUM.cz – Investiční trojúhelník

Toto hodnocení je znázorněno za pomoci investičního (magického) trojúhelníku, kdy není možné dosáhnout více vrcholů najednou. Nelze najít investici, která bude splňovat veškerá kritéria zároveň. Očekávaný vysoký výnos snižuje likviditu a zvyšuje rizikovost, nižší riziko naopak snižuje očekáváný výnos a často také zvyšuje likviditu. Vždy je třeba najít kompromis mezi požadvoanou likviditu investice, přijatelným rizikem a požadovaným očekávaným výnosem (Patria online, 2016).

Existuje mnoho faktorů, které mohou ovlivňovat rozhodování o alokaci úspor domácností. Mezi tyto faktory se řadí:

Vzdělání – při vyšším vzdělání členů domácnosti, využívá rodina složitější a důmyslnější alokace úspor.

Znalost (finanční gramotnost) – domácnosti nejčastěji vybírají formy zhodnocení úspor, které znají a rozumí jim (Smrčka, 2010).

Časový horizont – s delší dobou, po kterou peníze pracují, může být očekáván vyšší výnos (Zámečník, 2014).

Averze ke ztrátě (teorie vyhlídek) - je psychologicky dokázáno, že lidé více pociťují ztrátu než zisk. Pokud u člověka dojde při ztrátě určitého finančního obnosu k poklesu užitku, tak při nálezu stejného obnosu nedojde k takovému nárůstu užitku, aby se celkový užitek vyrovnal. To znamená, že rodinám je bližší ukládat své prostředky tam, kde jim nehrozí takové riziko (Trepel et al., 2005). Rozhodování jedinců také často ovlivňují nejrůznější neekonomické faktory. V některých výzkumech se objevují souvislosti mezi sklonem k riziku a citovým traumatem, které osoby utrpěli v minulosti (Economist, 2014).

Objem úspor – zásadním faktorem, který ovlivňuje rozhodování o alokaci úspor v domácnosti je jejich objem. Pokud je dostupných úspor méně, tak domácnosti využívají likvidnější a jednodušší řešení. Pokud ovšem existují zbytné úspory, jsou domácnosti ochotny více riskovat (Smrčka, 2010).

1.6.2 Finanční rezerva

Finanční rezerva by měla být tvořena v určité výši a u každého člověka se tato hranice liší: Zpravidla se její výše určuje jako několika násobek měsíčních příjmu nebo výdajů. Obecným měřítkem je 6násobek měsíčních výdajů. (Syrový a Tyl, 2014) Někdy je preferován příjem z důvodu vzrůstajících nákladů v době pracovní neschopnosti, kdy mohou přibýt výdaje na léky nebo léčbu. Finanční rezerva neslouží jen k dorovnání příjmu v pracovní neschopnosti, ale také zejména pro případ nenadálých událostí ve formě poškození vozidla, nákupu spotřebičů nebo živelné události v souvislosti s movitým i nemovitým majetkem. Lidé často nedokáží během života

vytvořit ani část finanční rezervy, která je jim doporučována. Lidé dělají chybu v tom, že si neuvědomují rizika spojená s životem bez finanční rezervy (Banky.cz, 2014).

1.7 Role věku ve finančním hospodaření

Věk i uvědomění si našeho postavení v životě má vliv na lidské chování a rozhodování. V průběhu života se mění postavení člověka ve společnosti, jeho povolání, ale i příjem a výdaje. Je nutné si rovněž uvědomovat rizika, kterým je každý vystaven a zároveň nezapomínat na vlastní potřeby a plnění snů a cílů, které se také vyvíjejí. V průběhu života se mění také sklon k riziku spojeným s investováním prostředků nebo zajištěním rodiny. Při sestavování finančních plánů by proto měl být vždy brán ohled na věk, ve kterém se osoba, pro niž je plán určen, nachází. Jiný postoj k financím bude mít mladý student, otec rodiny ve středních letech nebo starobní důchodce. Pro všechny je ovšem umění hospodaření velmi podstatné (Filip, 2006).

V této podkapitole se zaměřím na čtyři vývojové fáze člověka podle Filipa, které mají vliv na jeho finance.

První fázi lze nazvat „nízké úspory“. Je to fáze, do které se dají zařadit lidé do 25let věku. Většina lidí je v tomto věku krátce po studiích a hledá své první zaměstnání nebo s ním právě začíná. Část lidí studiem stále prochází a mnohdy nemá vůbec žádný příjem, nebo jde jen o kapesné od rodičů a peníze z brigád. Tato fáze zpravidla vrcholí osamostatněním osoby a hledáním vlastního bydlení, nejčastěji podnájmu. Pokud v začátcích nemá osoba naspořený žádný finanční obnos nebo jí nepomohou například rodiče, je časté, že již v takto nízkém věku dojde k zadlužení. Pořízení vybavení domácnosti, vozidla k přepravě a dalších nezbytných položek v životě bude stále přibývat a výše nástupního platu krátce po studiu nebývá vysoká. Zadlužení proto může být i na dlouhou dobu. V této fázi je ovšem potřeba tvořit hlavně rezervu a odkládat si finanční prostředky stranou na budoucnost. Nesmíme zbytečně utrácet za věci, které nepotřebujeme. Výše čistého jmění v tomto věku bývá v porovnání s pasivy velmi nízká.

Postupně se člověk dostává do druhé fáze, fáze „půjček“. Jak je uvedeno výše, je pravděpodobné, že se s jejich pomocí bude v brzkém věku řešit pořizování nejrůznějšího majetku. V této fázi věku je často naplánováno založení rodiny, s kterým se také pojí vysoké výdaje. Na druhou stranu druhý příjem partnera před narozením potomka může vést k možnosti tvorby úspor a rozložení výdajů na dvě osoby. S následným narozením potomka je spojené stěhování do větší domácnosti a nákup vlastní nemovitosti, modernějšího vozidla nebo nového vybavení do domácnosti. Vše je opět velmi často financováno úvěry, kterými se rozpočet zatíží i na desítky let.

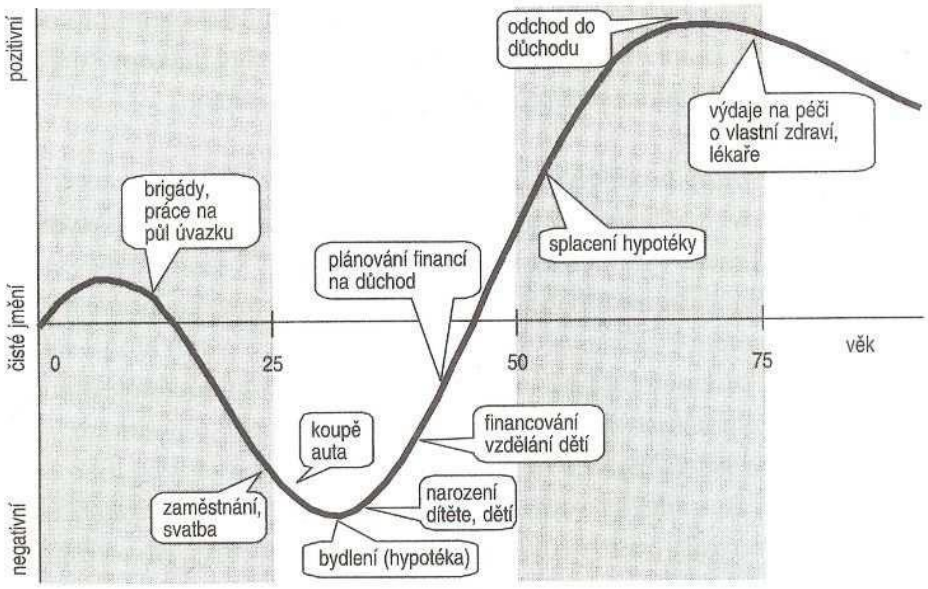
V této fázi již má význam uzavřít kromě úrazového a nemocenského pojištění na pokrytí vlastních nákladů také životní pojištění, a pokrýt výdaje celé rodiny v případě nenadálé události.

Postupem času, se zvyšováním příjmů a doplácením úvěrů, by se měl stav čistých aktiv a pasiv obracet a tím by se mělo navyšovat čisté jmění. Tímto se osoba plynule přesouvá do třetí fáze s názvem „investice". Stejně jako předchozí dvě fáze je i tato velmi individuální. Ve třetí fázi by příjmy měly být tak vysoké, aby kromě běžných výdajů pokryly i zájmy, koníčky a jiné zbytné výdaje. Tato fáze je přibližně až v padesátém roku života. U rodin, které mají děti, fáze nastává ve chvíli, kdy děti odcházejí od svých rodičů. U bezdětných rodin nastává fáze mnohem dříve. V této době má rodina volné prostředky, které jsou určeny zejména pro investice do budoucího života a zajištění příjmu v penzi.

Čtvrtou a poslední fází je „čerpání majetku. Do této fáze se člověk přesunuje kolem šedesátého roku věku. Jedná se o přiblížení k penzijnímu věku a výdaje jdou již převážně do investic na zabezpečení stáří. V tuto chvíli je dobré mít dostatečný finanční majetek, ze kterého později plynou příjmy na financování potřeb rodiny. Přebytečné prostředky je možné věnovat svým dětem nebo i vnoučatům. Mzda je v pozdějším věku nahrazena starobním důchodem a nejlépe rentou vyplácenou z nastřádaných finančních prostředků. Finanční majetek by v této fázi měl být postupně přesunut do konzervativních aktiv. Ke konci fáze se z pohledu financí řeší také závěť a případné dědictví.

Napříč všemi fázemi je nutné mít finanční rezervu, kterou je dobré tvořit již od prvních mzdových výplat. Úvěry získané v průběhu života, například na bydlení, je nutné splatit do konce produktivního věku. Mnoho rizik s výpadkem příjmu nebo škodě na majetku se dá kromě rezervy ochránit také pojištěním. V pozdější fázi věku je důležitá příprava na stáří. V případě, že by starobní důchod nepostačoval na naše výdaje a zároveň jsme neměli žádný další finanční majetek, mohou nám pomoci naši blízcí. Stejně tak jako rodiče mají vyživovací povinnost ke svým dětem, tak i děti ji mají ke svým rodičům (Filip, 2006).

Obrázek 7: Role jednotlivých fází věku ve finančním hospodaření

Zdroj: FILIP, M. Osobní a rodinné bohatství: kam s penězi, str. 223

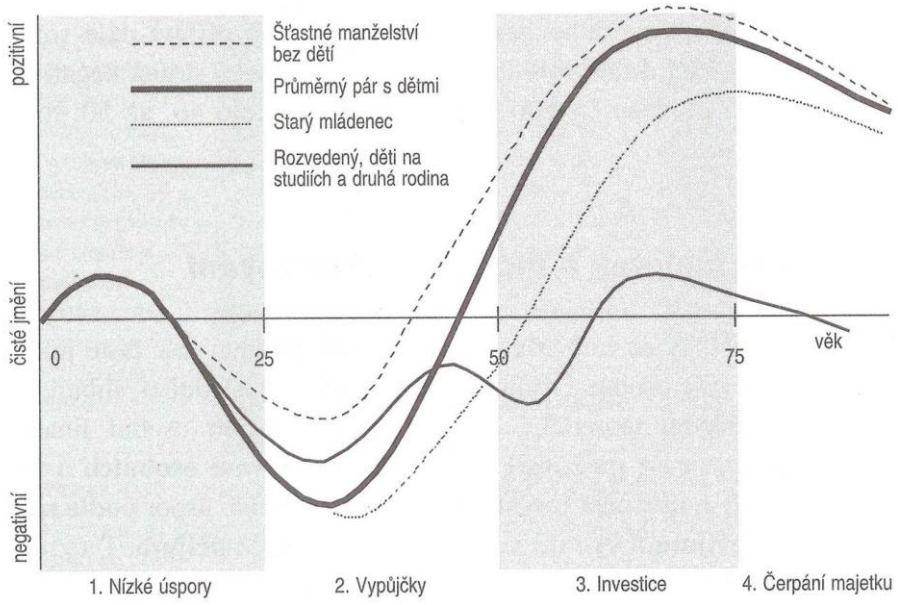
1.8 Role uspořádání rodiny na její finance

Do jisté míry jsou rodinné finance ovlivňovány také typem rodiny. Tím jak se mění společnost, dochází i ke změnám právě v uspořádání rodiny. Rodí se méně dětí, mnoho lidí žije samostatně a velká část rodin se rozvádí.

Tradiční uspořádání domácnosti v podobě dvou rodičů žijícími s několika dětmi ustupuje do pozadí a je nutné k tomu přizpůsobit i finanční plánování. Model uvedený v předchozí kapitole je postaven právě na rodině s dětmi. Pokud však partneři budou žít celý život sami, jejich finance se postupem času výrazně mění a do jednotlivých fází se dostávají dříve. Zejména fáze investic u nich může být zajímavější. Z pohledu kariéry a volných finančních prostředků se ve svém životě mohou tito lidé propracovat mnohem dále, protože nejsou navázáni na děti. Zároveň v takovém případě dělí své náklady mezi dva příjmy. V úplně opačném postavení se nachází osoba, která se se svým partnerem rozvedla a nadále sama vychovává děti. Její náklady jsou mnohem vyšší a navíc se nemá s kým o ně podělit. Je pravděpodobné, že samoživitel nebude již dále rozvíjet svou kariéru, jeho fáze výpůjček bude mnohem delší a zvyšuje se šance, že se mu v životě nepovede splnit všechny finanční cíle. (Filip, 2006).

V následujícím obrázku je znázorněn vývoj jednotlivých věkových fází u několika typů rodin. Starým mládencem je osoba, která žije sama a nevyživuje žádné děti.

Obrázek 8: Závislost uspořádání rodiny na finance v jednotlivých fázích věku člověka

Zdroj: FILIP, M. Osobní a rodinné bohatství: kam s penězi, str. 225

1.9 Sociální postavení

Chování a rozhodování rodin v oblasti financí do jisté míry ovlivňuje také jejich postavení ve společnosti. Z průzkumů uvedených v jedné z následujících kapitol (viz. kapitola 1.12.6) vyplývá, že lidé s vyšším vzděláním mají v oblasti financí větší přehled a v průzkumech dosahují vyšších výsledků. Rovněž jsou ve financích vzdělanější ti lidé, kteří pracují v administrativě, popř. ve sféře managementu, manuálně pracující mají nižší finanční gramotnost. Typ jejich povolání má totiž úzký vztah právě s minulým vzděláním a lidé s vyšším vzděláním často nekončí u manuální práce (OECD, 2012).

1.10 Zadluženost domácností

Zadlužení domácností je jev, kdy domácnosti mají dluh vůči nějakému finančnímu subjektu. Tato situace nastane v případě nedostatečnosti příjmů domácnosti na její provoz, popř. při nedostatečnosti prostředků na investiční záměr. Domácnosti si v tu chvíli vypůjčují prostředky v podobě úvěrů nebo od svých blízkých.

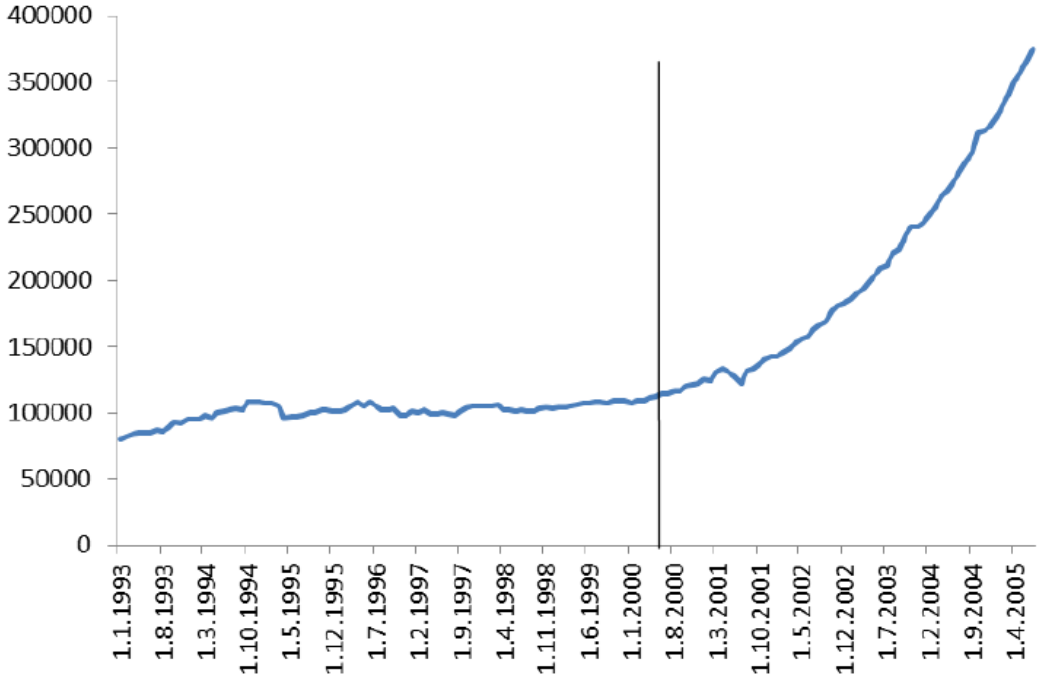
Zadlužování je do jisté míry žádoucím jevem dnešní ekonomiky, kdy je normální, že i státy jsou zadlužené, aby zabezpečili svůj vlastní chod. Nežádoucím jevem je předlužení, které zpravidla vede ke snížené platební schopnosti, celkovému rozložení rodinného rozpočtu a později i k osobnímu bankrotu osoby či „celé rodiny“ (SDRUŽENÍ SPES, 2007).

Zadluženost se dá rozdělit na dva hlavní typy, plánovanou a neplánovanou. Rozdíl mezi nimi je v motivaci k zadlužení. V případě plánované zadluženosti dochází k zadlužení z určitého záměru pořízení věci, investice do majetku nebo vzdělání. Tímto způsobem je možné dosáhnout například vlastního bydlení již v nízkém věku bez nutnosti odkládání úspor po dlouhá léta a za přispění inflace rovněž nechat snižovat reálnou hodnotu svého dluhu v čase. Se splacením v budoucnu může rodině pomoci rovněž předpokládaný růst mez, který de facto také snižuje reálnou hodnotu dluhu. V případě přípravy pomocí spoření by se cíl neustále zdražoval. Nominální hodnota cíle nyní bude značně nižší než jeho nominální hodnota v budoucnu (Lilico, 2010).

Neplánovaná zadluženost často vzniká z důvodu ztráty, či snížení příjmu rodiny nebo zvýšení jejích výdajů. Neplánovaná zadluženost se často pojí s nenadálou událostí a zpravidla nezávisí na našem vlastním rozhodnutí. Může se jednat o ukončení pracovního poměru, dlouhodobé onemocnění, narození potomka nebo škodu na majetku. Úvěr v tomto případě slouží jako nástroj pro překlenutí krizového období. Ne vždy se ale domácnostem povede správně odhadnout své platební možnosti a právě tyto případy často končí platební neschopností rodiny (Lilico, 2010).

Nad současným růstem zadlužování není třeba polemizovat, ale je potřeba brát v úvahu, že jakýkoliv dluh je důležité předem zvážit. Půjčka by měla pomoci překlenout špatné období nebo pomoci s investicí do budoucnosti. Zároveň by neměla sloužit na věci běžné spotřeby a vždy by měla zapadat do možností hospodaření rodiny.

Graf 1: Vývoj celkové zadluženosti občanů ČR v letech 1993- 2005

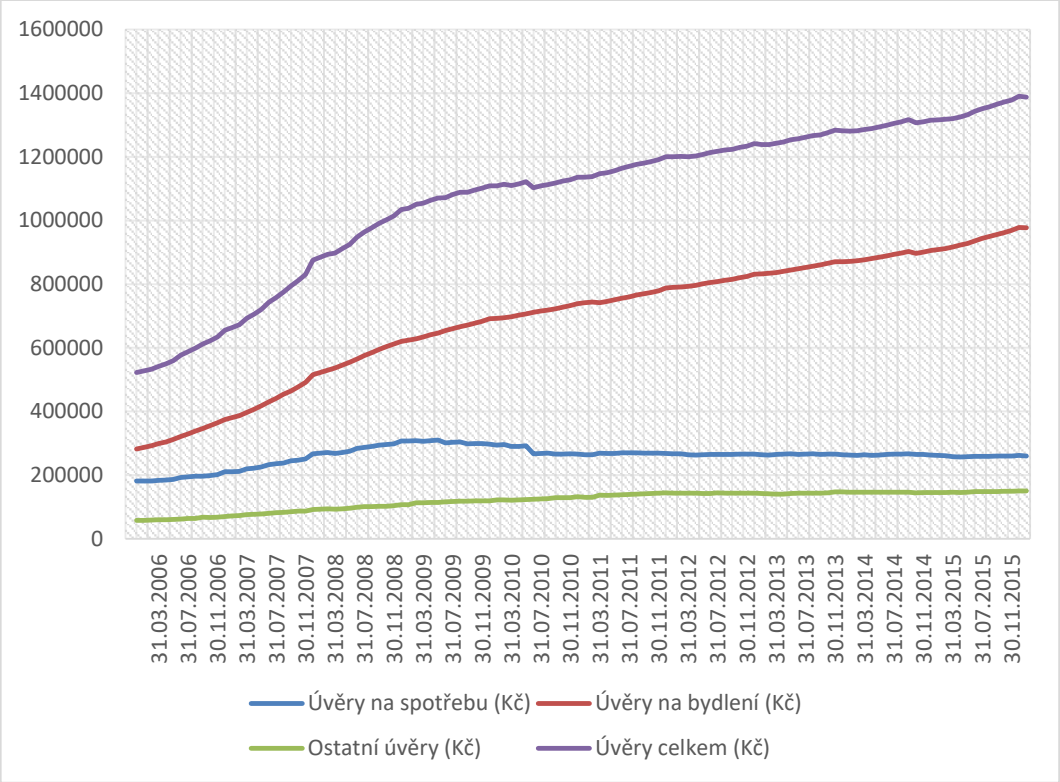
Zdroj: Vývoj zadluženosti českých domácností, Měšec.cz

Poznámka: Údaje na ose „y" jsou uvedeny v mil. Kč

Na výše uvedeném grafu je vidět výrazná změna nárůstu celkového zadlužení, která nastala v polovině roku 2000. Tento zásadní zlom způsobilo zejména snížení úrokových sazeb u hypotečních úvěrů a zároveň vstup nových úvěrových společností na český trh. Úvěry se tak pro české domácnosti staly podstatně dostupnější. Spotřebitelské úvěry se dostaly dlouhodobě pod 20 % RPSN. Dalšími spouštěčem zadlužení byl rovněž nárůst reálných mezd obyvatelstva, který nasměroval domácnosti ke zvýšené spotřebě (ČNB, 2016a).

V letech 2000 až 2005 se zadluženost českých domácností zvýšila téměř o 400%. Mezi lety 2006 až 2008 se dluh domácností opět zdvojnásobil. (Smrčka, 2010).

Graf 2: Vývoj zadluženosti občanů ČR v letech 2006-2016

Zdroj: Vlastní tvorba ze statistických dat ARAD, ČNB

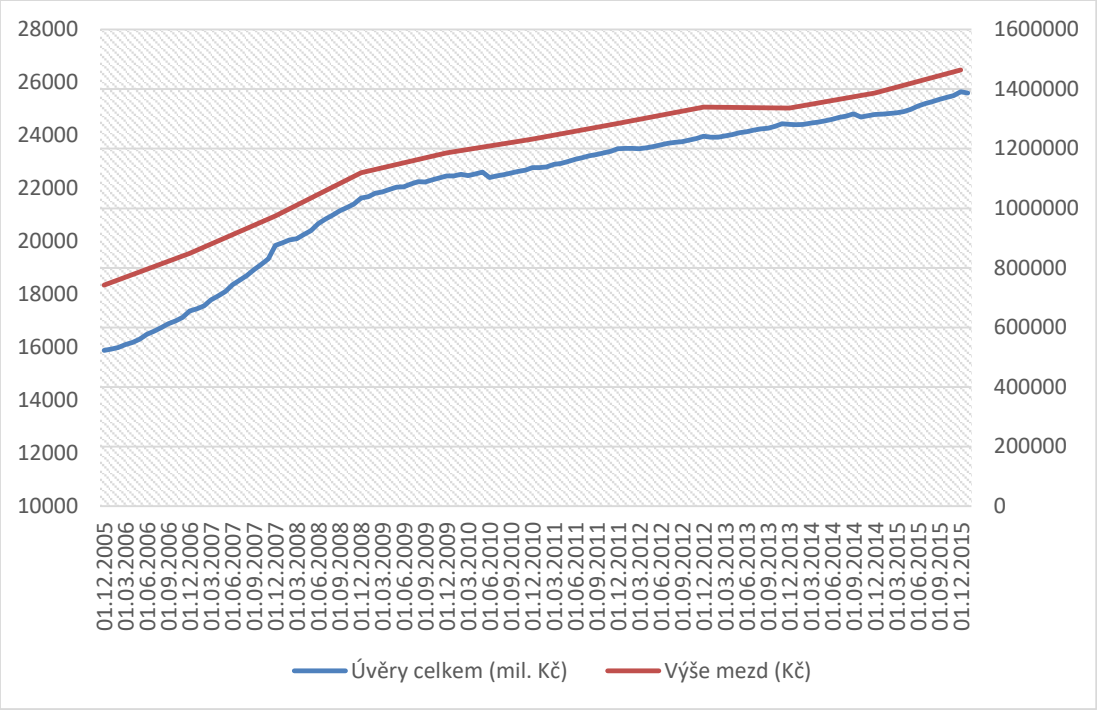
Poznámka: Uvedené částky jsou v mil. Kč

Úroveň spotřebitelských úvěrů má v posledních letech klesající trend. Ostatní úvěry jsou víceméně konstantní a jejich výše se nemění. Zejména výrazné snižování úrokových sazeb u hypotečních úvěrů před finanční krizí v roce 2008 a nově od roku 2014, kdy se PRIBOR, ze které se vypočítává úroková sazba hypotečních bank, blíží k nule, vede ke stálému zvyšování počtu hypoték i celkovému objemu dluhů českých domácností. Aktuálně je sazba PRIBOR na svém historickém minimu 0,13% (ČNB, 2016b).

1.10.1 Role mezd v zadluženosti českých domácností

Spolu s poptávkou po úvěrech souvisí také výše mzdy. Zvyšování příjmů napomáhá lidem splácet půjčky. To paradoxně způsobuje, že si lidé půjčují více a zadlužují se častěji. I předpoklad, že člověk dostane přidáno, zvyšuje motivaci vzít si do té doby zdánlivě nedosažitelnou půjčku. Pokud by se snížil nebo dokonce zastavil růst reálných mezd, ochota lidí se zadlužit by také klesla a přibývalo by i případů platební neschopnosti (Bukač, 2007).

Graf 3: Role mezd v zadluženosti domácností ČR

Zdroj: Vlastní tvorba ze statistických dat ARAD, ČNB

Podle Syrového má růst mezd pozitivní dopad na splácení úvěrů. Vyšší příjmy mají za příčinu snižování poměru splátky a zbývajících financí, tudíž tvoří menší část výdajů domácnosti. Domácnosti tak mají větší pravděpodobnost, že úvěr splatí a zároveň budou moci vytvářet stranou likvidní rezervu, popř. našetří na mimořádné splátky (Syrový, 2009).

1.10.2 Úvěrové produkty

Lze říci, že největším rizikem v hospodaření je neschopnost splácet úvěr. Na první pohled se úvěr může jevit jako jednoduché a rychlé řešení problému. Peníze mohou být k dispozici takřka ihned. Lidé však nemusí být schopni orientovat se v podmínkách úvěru a často si nedokáží spočítat měsíční splátky a celkové náklady úvěru.

I v případě, že lidé podmínkám rozumí a jsou ztotožněni s celkovým přeplacením půjčované částky, neznamená to, že se nemohou dostat do platební neschopnosti. Problémy se splácením jsou stále častější pro narůstající množství lidí. Lidé často nezvládají platit své splátky včas. Pokud se navíc stane nějaká nenadálá událost, snadno se může rodina dostat do dluhové pasti a splátky současných úvěrů řeší dalšími novými úvěry (Vrbková, 2009).

Úvěrové produkty využívají rodiny ve dvou konkrétních případech. V prvním případě se jedná o využití pro případ nouze, ve druhém v případě se rodina nechce

připravovat na svůj cíl postupným spořením. Velká část úvěrů ovšem končí problémy se splácením. Aktuální celkový dluh českých domácností je 1.327.931 mil. Kč. Z toho dluh ve výši 54.384,5 mil. Kč je se selháním (ČNB, 2016a).

Hypoteční úvěr

Pro většinu rodin je hypoteční úvěr nezbytný nástroj k dosažení vlastního bydlení. Hypotéku lze ovšem čerpat i na financování jiného než vlastního bydlení, například na nákup nemovitostí určených k pronájmu, rekreačních objektů, chat, nebo pozemků k následnému prodeji. Banka poskytuje finanční prostředky za předem určený úrok, který se dnes pohybuje od 1,5 do 5% p.a. na dobu 5-40 let.

Banka pro čerpání hypotečního úvěru požaduje zástavu nemovitého majetku, která svou hodnotou minimálně odpovídá výši úvěru, ve většině případů však výši úvěru musí převyšovat. Zapsání zástavního práva ve prospěch banky do katastru nemovitostí snižuje riziko nesplacení, popř. má banka šanci odprodat nemovitý majetek. Z tohoto důvodu je možné nabídnout velmi nízké úroky a dlouhou dobu splácení. Obvykle se sjednávají úvěry do 80-90% hodnoty zastavované nemovitosti vůči výši úvěru, tzv. LTV (Loan to value), nicméně ve zvláštních případech je možné dosáhnout i 100% nebo vyššího LTV úvěru. Čím vyšší je LTV, tím vyšší je nabídnutý úrok, neboť bance stoupá riziko, že v případě nesplácení úvěru a okamžitém zpeněžení zástavy, nebude vytěžená částka z prodeje stačit k umoření zbylého dluhu[1]. Zastavit lze samozřejmě i jinou než financovanou nemovitost, popř. můžeme ručit několika nemovitostmi zároveň (Jermář, 2012).

Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelský úvěr, jak jeho název napovídá, je určen k financování spotřeby. To je ovšem v rozporu se zdravě fungujícím osobním a rodinným rozpočtem. Spotřebitelský úvěr je jednorázově čerpaný účelový nebo neúčelový úvěr, jehož výše se pohybuje prakticky od stovek do statisíců a někdy i milionů korun. Vyšší účelové úvěry, které využívají například podnikatelé, jsou zpravidla určeny na pořízení nebo rekonstrukci majetku a pro případ financování vozidel. Nižší neúčelové úvěry jsou využívány na pořízení věcí spotřebního charakteru. Nákup nábytku, zaplacení dovolené nebo nákup dárků a elektroniky. Úroky u spotřebitelských úvěrů se odvíjí od výše úvěru, jeho doby, ale také účelu. Velký vliv na úvěr má rovněž bonita klienta.

[1] *Velmi nízké úrokové sazby a neschopnost méně bonitních domácností splácet úvěry odstartovaly americkou hypoteční krizi v roce 2007. Ta později přerostla v celosvětovou finanční krizi a s následky se někteří lidé potýkají dodnes* (Urbánek, 2008).

Výše úroku spotřebitelských úvěrů se pohybuje v rozmezí 5-20% p.a. Doba splatnosti bývá nejčastěji v rozmezí 12-96 měsíců dle požadavků klienta a nabídky společnosti.(Jermář, 2012).

1.11 Role nenadálých událostí v hospodaření rodiny

V případě nenadálých událostí lidé jednají velmi často zkratkovitě. Takové události ovšem významně ovlivňují život. V případě těchto událostí by se mělo jednat rozvážně a nejlépe těmto situacím předcházet. Pokud již nastanou, tak by se mělo věnovat maximální úsilí o jejich správné vyřešení. Pro případ nenadálých událostí by měla být připravena dostatečná rezerva nebo by měl být člověk pojištěn (Syrový a Tyl, 2014).

Asi nejlepší možností nenadálé události je výhra finančních prostředků. Jde o příjem jako každý jiný, není ovšem pravidelný a i takový přísun obrovského množství peněz může ve svém důsledku zapříčinit zadlužení. Rodina, která má najednou k dispozici velké množství financí, si lehce zvykne na vyšší životní úroveň, pořídí si nemovitost, nové auto, lepší a dražší služby. Se vzrůstajícím majetkem ovšem roste odpovědnost a zpravidla i náklady. Pokud nejsou peníze správně investované a není s nimi hospodařeno, je velmi reálné, že brzy dojdou a další zdroj v podobě nečekané výhry je nepravděpodobný. Pokud by rodina na spravování nového majetku neměla ani dříve bez výhry, nejspíše její náklady brzy převýší současné příjmy a nastane nemilá situace. V lepším případě jde o prodej nově nabytého majetku, v horším zadlužení a víra v další výhru nebo zlepšení finanční situace. Tento příklad nám reflektuje skutečnost, že i kladná událost může vést k negativnímu dopadu, v případě, že by s prostředky nebylo správně a s rozmyslem zacházeno (Zámečník, 2010).

Nejčastější negativní události a jejich dopady bývají spojeny s úmrtím v rodině, ztrátou zaměstnání, zraněním a onemocněním nebo poškozením majetku. Pro tyto případy by každá rodina měla mít připravenou dostatečnou rezervu v podobě finančního či nefinančního majetku. Pokud taková rezerva neexistuje, můžeme přenést naši odpovědnost na pojišťovnu, která právě v těchto případech poskytuje své služby a produkty. Takové produkty by měly být nastaveny tak, aby co nejlépe zajistily rodinu a její majetek a zároveň jejich cena nepřivedla rozpočet rodiny do záporných čísel. Negativní dopad může mít například i propad hodnoty akciového fondu, kde má rodina zainvestované prostředky pro potřeby v budoucnu. Pokud z nějakého důvodu klesne příjem rodiny nebo narostou náklady, stejně tak rodina přijde o svůj majetek a není na tuto situaci připravena, dochází zpravidla k zadlužení. V případě, že se daná situace neřeší a její dopad je zmírňován dalšími úvěry, které se na sebe postupně nabalují, jde o tzv. dluhovou past nebo spirálu (Partners, 2013).

Všem negativním i pozitivním vlivům nenadálých událostí, které ovlivní rozpočet, se dá předcházet správným hospodařením a finančním plánováním. Pokud již nastanou a doposud na ně domácnost nebyla finančně připravena, tak jen uvědomělý člověk má šanci v takových případech nepanikařit a ustát tuto náročnou situaci. Je potřeba zachovat chladnou hlavu a učinit pro svou rodinu ta správná rozhodnutí (Partners, 2013).

1.11.1 Životní pojištění

Životní pojištění je na českém trhu jedním z nejrozšířenějších produktů a existuje v mnoha variantách. Nejčastěji se lze setkat s investičním (dříve kapitálovým) životním pojištěním, které je kombinací investiční části, životního pojištění a krytí ostatních rizik. Tato verze pojištění je ovšem velice nešťastně nastavená a nákladovost investiční části je velmi vysoká. Dá se říci, že v prvních letech investování jdou veškeré investované peníze na poplatky a proto se toto pojištění nevyplatí. Daleko větší smysl pro zhodnocení prostředků mají klasické investice (Penize.cz, 2016b).

Dalším druhem je rizikové životní pojištění (RŽP). Od investičního nebo kapitálové se liší tím, že se jeho prostřednictvím nedá zhodnocovat prostředky, což ale výrazně snižuje jeho nákladovost a klient pojišťovny tak platí opravdu jen za pojištěná rizika. V RŽP je možné se zajistit na úmrtí z jakékoliv příčiny nebo jen úrazem, pojištění závažných onemocnění, invalidity 1. - 3. stupně, pojištění trvalých následků úrazu, pracovní neschopnosti, hospitalizace, denního odškodného úrazu, atd. Je možné se také zajistit na nejrůznější varianty úrazových rizik v případě autonehody (Penize.cz, 2016c).

Nejdůležitější rizika pro rodinný rozpočet jsou riziko úmrtí, invalidity a pracovní neschopnosti. Na riziko úmrtí a invalidity je těžké se finančně připravit a mít dostatečnou rezervu, a proto se daná rizika řeší spíše pojištěním. V případě úmrtí ztrácí rodina kromě svého člena také jeho příjem, na kterém je závislá a fungování rodiny je úmrtím velmi ovlivněno. Osoba, na jejímž příjmu je někdo závislý by měla být zajištěna na veškeré své závazky včetně pěti ročních výdajů. Pokud po výpočtu částky na zajištění odečteme majetek, který je možný odprodat a vytvořenou rezervu, vyjde nám částka, na kterou by měla být osoba zajištěna. V případě, že na osobě není nikdo závislý, měla by být zajištěna alespoň na své dluhy, které by v případě dědictví byly předmětem pozůstalosti (Penize.cz, 2016a).

Invalidita může postihnout rodinný rozpočet ještě mnohem více, než ztráta příjmu při úmrtí. Osoba sice obdrží státem přiznaný invalidní důchod, avšak výdaje rodiny na léčbu a různé pomůcky mohou s rodinným rozpočtem hodně zahýbat. Pro toto riziko se doporučuje stejná výše zajištění jako u rizika úmrtí (Josef Janoušek, 2014).

Pojištění pracovní neschopnosti se vyplatí zejména při krátkodobém výpadku příjmu. Vyplácí se za každý den strávený na pracovní neschopnosti a mělo by dorovnat zkrácený příjem tak, aby dostačoval na měsíční náklady. V případě OSVČ, která nemá fungující provoz i bez své aktivity, se v době pracovní neschopnosti sníží příjem na nulu. U zaměstnanců je to pád přibližně na 60% jejich obvyklého čistého příjmu. Každý by s tímto rizikem měl počítat a být na něj patřičně zajištěn, buď dostatečnou rezervou, nebo zmíněným pojištěním (Finance.cz, 2016).

1.11.2 Neživotní pojištění

Neživotní pojištění slouží převážně k ochraně našeho i cizího majetku. Je nutné si majetek pojistit na jeho aktuální hodnotu, aby se předešlo podpojištěnosti a později krácení plnění ze strany pojišťovny. Neživotní pojištění se často vztahuje na škodu způsobenou živelnými katastrofami, ale také na škodu způsobenou jednáním osob. V neživotním pojištění se setkáme také s tzv. spoluúčastí, která udává procentuální vyjádření finanční účasti na události. Spoluúčast je ve smlouvách stanovena, aby nedocházelo k obohacování na pojistném plnění, a nejčastěji se pohybuje od 1 do 10% z celkové částky pojistného plnění (Kociánová, 2012).

Nejrozšířenější pojištěním vůbec je pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, tzv. povinné ručení. Povinné ručení je povinný produkt, který musí být sjednán ke každému provozovanému vozidlu a je úřady vyžadován při přihlášení vozidla do registru vozidel. Není však povinností, aby bylo vozidlo pojištěno na osobu, která jej užívá a tato osoba nemusí ani vlastnit řidičské oprávnění (Kociánová, 2012).

1.12 Finanční gramotnost v ČR (finanční vzdělávání)

Finanční gramotnost je vysvětlována mnoha definicemi. S různými výklady tohoto pojmu se lze setkat jak u nás, tak v zahraničí. Její interpretace tak není vždy jednotná. Například v angloamerických zemích se lze setkat s pojmem „financial literacy“, tedy finanční gramotností (Roulet, 2009), ale také se spojením „financial capability“, což znamená spíše finanční kompetence (Atkinson, 2005). Význam těchto spojení se nepatrně liší a nelze je zaměňovat. Finanční gramotnost znamená spíše znalosti, finanční kompetence potom schopnost tyto znalosti využít v praxi.

Na následující definici finanční gramotnosti spolupracovali společně s Českou národní bankou rezorty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo financí a Ministerstvo průmyslu a obchodu. Cílem jednotného pojmenování a vysvětlení pojmu finanční gramotnosti je zajištění spolupráce a provázanosti jednotlivých institucí veřejného i soukromého sektoru, které se zásadně podílejí na kvalitě finančního vzdělávání v ČR.

„Finanční gramotnost je specializovanou součástí širší ekonomické gramotnosti, která navíc zahrnuje např. schopnost zajistit si příjem, zvažovat důsledky osobních rozhodnutí na současný a budoucí příjem, orientaci na trhu pracovních příležitostí, schopnost rozhodovat o výdajích apod. Nedílnou součástí finanční gramotnosti jsou také nezbytné makroekonomické aspekty a oblast daňová, a to zejména vzhledem k tomu, že se významně podílí na finančních zdrojích jednotlivců i domácností a má tedy významný vliv na peněžní toky v soukromých financích. Finanční gramotnost jako součást ekonomické gramotnosti formuje znalosti, dovednosti a hodnotové postoje, které by měl občan mít, aby se dokázal uplatnit v současné společnosti.“ (MFČR, 2010)

Zásadním dokumentem, o který se opírá systém finančního vzdělávání v ČR, je vládou schválená publikace Národní strategie finančního vzdělávání (MFČR, 2010). Existuje ovšem mnoho publikací, odborných i laických, které se se snaží povědomí o financích rozšířit a vzdělávat občany ČR již od útlého věku.

Ministerstvo financí dále rozděluje finanční gramotnost do následujících složek:

- **Peněžní gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.).
- **Cenovou gramotnost** představují kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci.
- **Rozpočtovou gramotnost** představují kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: **správu finančních aktiv** (např. vkladů, investic a pojištění) a **správu finančních závazků** (např. úvěrů nebo leasingu). To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci (MFČR, 2010).

1.12.1 Role vzdělání v rodinných financích

Vzdělání není podmínkou bohatství, není mu ani na překážku. Ekonomické vzdělání pouze může přispívat ke správným rozhodnutím. Je reálné vytvořit soupis, který bude obsahovat takové informace a postupy, které pokud budou dodržovány, tak může jedinec s určitou pravděpodobností dospět k bohatství. Nicméně dodržování těchto postupu nemusí být zárukou úspěchu, pouze zvýšením jeho pravděpodobnosti. Bylo by však zcestné tvrdit, že vzdělání nemá z pohledu

osobního bohatství žádný význam. Vzdělání má v lidském životě nezanedbatelný vliv na množství chybných rozhodnutí, která neoddělitelně provázejí veškeré rozhodovací procesy. Vzdělání a informace pomáhají snižovat rizika a ukazují, jak správně reagovat na výkyvy trhů. V rodinných financích nemusí být pro získání majetku vzdělání podstatné. Ovšem k jeho udržení a další správu je určitý objem vědomostí nutný. Bez finančního vzdělání se nelze obejít donekonečna (Smrčka, 2010).

Nedostatečné finanční vzdělání bylo jedním ze spouštěčů ekonomické krize v USA v roce 2007. V České republice v současné době podobné riziko nehrozí vzhledem k odlišné nabídce na finančním trhu. Absence finanční gramotnosti v České republice má ovšem také své následky (MFČR, 2010).

1.12.2 Faktory ovlivňující finanční vzdělání

V dnešní společnosti je kladen důraz na informace a dovednost s nimi správně pracovat. V životě člověka probíhá vzdělávací proces, kdy jsou předávány znalosti, zkušenosti a informace ve formě vědomostí. Ke každé dovednosti, kterou se člověk učí je potřeba nějakého příkladu, vzoru, učitele, či mentora. Nejsilnějším faktorem, který ovlivňuje vzdělání lidí je nejbližší rodina, kterou těsně následuje škola, dále zaměstnání a okolí, ve kterém se člověk nejčastěji pohybuje (Vymětal et al., 2005).

1.12.3 Rodina a finanční vzdělávání

Rodina, a způsob její výchovy, dává svému potomkovi základní finanční návyky a směr, kterým se v budoucnu bude ubírat. Existují teorie, které se zabývají právě vlivem rodiny na vzdělání. Nejvýznamnějšími jsou modernizační teorie, teorie kulturního kapitálu, teorie vzdělanostní reprodukce a teorie racionálního jednání (Vymětal et al., 2005).

Modernizační teorie tvrdí, že se zvyšující se industrializací klesá vliv sociálního prostředí na vzdělání. Mezi hlavní příčiny se řadí rostoucí počet příležitostí ke vzdělání a změny v principu alokace vzdělání (Lamont a LAREAU, 1988).

Teorie kulturního kapitálu, francouzského autora Pierre Bourdieuho, má za to, že děti z vyšších sociálních skupin mají lepší přístup ke „kulturnímu kapitálu“, kterým je označována obeznámenost a orientace v dominantních kulturních kódech a praktikách. Řadí se sem způsob mluvy, estetické záliby a způsoby sociální interakce (BOURDIEU, 1998).

Teorie vzdělanostní reprodukce pracuje s předpokladem, že děti, které se ke kulturnímu kapitálu dostanou v dřívějším věku, jsou schopny znalosti a zkušenosti nabývat rychleji. Mezi skupinami, které si tyto dovednosti osvojí a těmi, které ne,

se tak postupně rozevírají pomyslné nůžky a dochází k umocňování efektu. Tyto nesrovnalosti mezi skupinami se nadále nemění a reprodukují se i mezigeneračně (Simonová, 2011).

Teorie racionálního jednání, která je nejnovějším pokusem o vysvětlení stávající třídní nerovnosti, vychází z racionálního jednání. Jednotlivci tedy jednají vždy racionálně a svým jednáním se snaží maximalizovat užitek. Rozhodování probíhá na základě preference zisku, rizika nebo nákladů. *„Teorie rozlišuje mezi primárními vlivy (schopnosti, školní výkon) a sekundárními vlivy (působí ve fázi větvení vzdělávacího systému). S postupem k vyšším stupňům vzdělání slábne účinek faktorů primárních (výkonnostní selektivita slábne s každou další transakcí).“* (Doláková, 2013).

1.12.4 Finanční vzdělávání ve školách

Kromě rodiny se na vzdělání jednotlivců podílí také školství. I v tomto stádiu má rodina šanci svého potoka ovlivnit, například výběrem určité školy. Síla vlivu školy ovšem závisí na síle vlivu rodiny a naopak (Simonová, 2009). Od prosince roku 2007 existuje dokument s názvem Systém budování finanční gramotností na základních a středních školách (SBFG). Tento dokument je dále zpracováván do vzdělávacích programů jednotlivých škol a zaváděn jako povinný obsah výuky. Za dodržování tohoto vzdělávacího programu je odpovědný ředitel školy (Národní ústav odborného vzdělávání, 2012).

Tyto programy byly ve školách původně začleňovány na dobrovolné bázi. V roce 2009 se staly povinnými pro střední školy a na základních školách přibyla finanční gramotnost do vzdělávání v září 2013 (Drobiš, 2013). Postupem času se u žáků mají navyšovat jejich kompetence a rozhled ve financích.

Z dat po zařazení finanční gramotnosti do vzdělávacích programů škol je patrné, že většina dospělé populace podobnou přípravu pro zacházení s financemi neabsolvovala (Doláková, 2013).

1.12.5 Průzkum ČBA 2015

Z průzkumu České bankovní asociace (ČBA) vyplývá, že se finanční gramotnost české populace za posledních 9 let téměř nezměnila. Lidé stále neznají pojmy, jako jsou debetní a kreditní karta, pojem RPSN je pro část českého obyvatelstva neznámou a pětina lidí ho nedokáže správně vysvětlit a neví, co vlastně určuje. Důsledkem neznalosti a nízké úrovně finanční gramotnosti je neustálé zadlužování a nárůst osobních bankrotů a insolvenčních řízení. Obyvatelstvo je také podněcováno k vytváření rezerv, včetně těch na stáří. Velkou šancí na zlepšení současné situace jsou

finanční vzdělávání veřejnosti, na kterém spolupracují banky, neziskové organizace, ministerstvo financí i ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rovněž spolupráce škol začíná být úspěšná a úroveň gramotnosti u českých žáků stoupá.

„Při srovnání výsledků dvou průzkumů realizovaných s odstupem devíti let, které se zabývaly úrovní finanční gramotnosti, jsme zaznamenali jen velmi mírné zlepšení. V roce 2006 činil Index finanční gramotnosti české populace v průměru 66 bodů, letos v únoru jsme dospěli k hodnotě 71 bodů," říká Jana Hamanová, ředitelka výzkumu agentury SC&C (Week a Haman, 2015).

Třetina obyvatel českých domácností si netvoří žádnou finanční rezervu. Téměř 20 % Čechů netuší, k čemu slouží finanční plánování. 78 % lidí ve stáří spoléhá především na státem vyplácený starobní důchod.

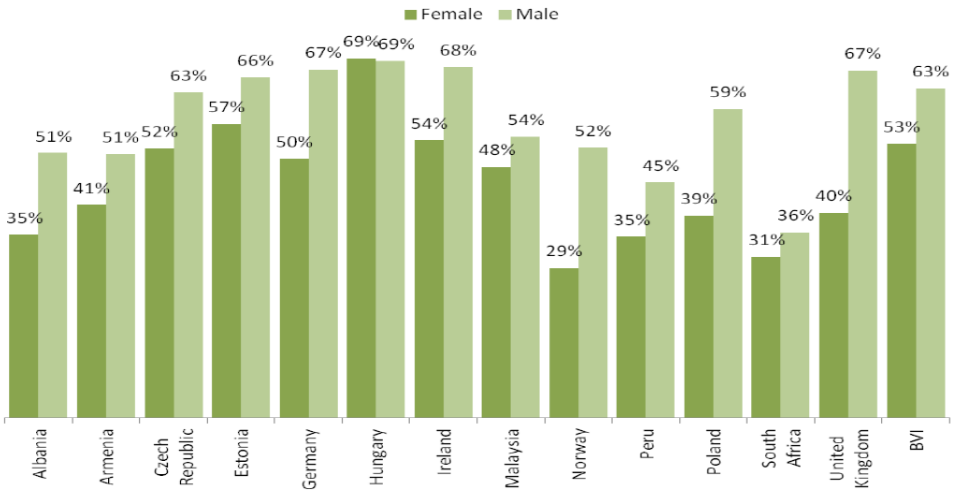
Nízké znalosti a špatná úroveň finančního povědomí dostávají české domácnosti do špatně řešitelných situací. *„Čísla z průzkumu naznačují, že značná část lidí nemění své špatné finanční návyky a nedoplňuje si finanční znalosti. Tento stav je o to horší, že je v dnešní době finanční trh plný lákavých nabídek snadných půjček od predátorských poskytovatelů úvěrů. Dochází tak ke zvyšování rizika, že lidé snáze podlehnou relativně snadno dostupným finančním nabídkám, které jsou pro ně v konečném důsledku velmi nevýhodné až likvidační,"* říká Pavel Štěpánek, výkonný ředitel České bankovní asociace (Česká bankovní asociace, 2015).

1.12.6 Studie OECD 2012

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) zveřejnila na svých webových stránkách výsledky studie měření finanční gramotnosti „Measuring financial literacy: results of the OECD INFE pilot study". Výzkumy, které zjišťovaly úroveň finanční gramotnosti, probíhaly v letech 2010-2011. Tohoto pilotního projektu, který se zabýval znalostmi, chováním a postoji v oblasti financí dospělých občanů 14 zemí zařazených do mezinárodní sítě pro finanční vzdělávání INFE, se zúčastnila i Česká republika.

Z mezinárodního výzkumu vyplývá, že rozsáhlejší znalosti o financích mají ve většině zemí muži, nejinak je tomu i v České republice. Muži se v těchto zemích zpravidla starají o rodinné finance a provádí důležitá finanční rozhodnutí v rámci rodiny.

Graf 4: Mezinárodní srovnání úrovně finanční gramotností dle pohlaví

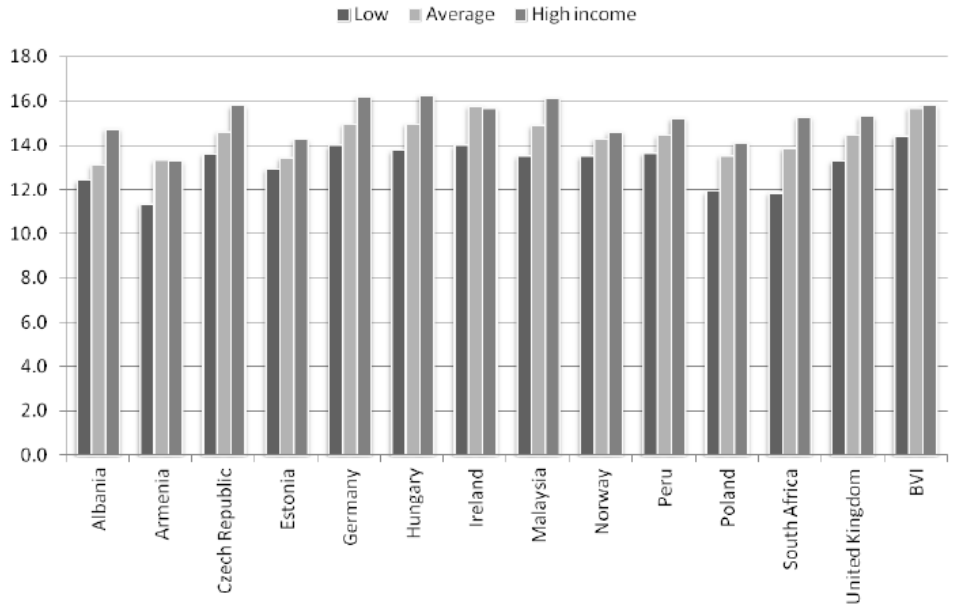

Zdroj: Measuring financial literacy: results of the OECD INFE pilot study

Poznámka: Označení „Female" a „Male" jsou anglickými výrazy pro „Ženy" a „Muži". Jednotlivé sloupce ukazují procentuální výsledky dosažené v testech.

Například inflaci nedokázalo v České republice správně vysvětlit 3 z 10 respondentů, což je třetí nejhorší výsledek ze 14 zemí. Z výzkumu dále vyplývá, že osoby s vyšším příjmem mají vyšší úroveň gramotnosti. Toto se potvrdilo ve všech zemích, které byly podrobeny průzkumu (OECD, 2012).

Graf 5: Srovnání úrovně finanční gramotnosti dle výše příjmu

Zdroj: Measuring financial literacy: results of the OECD INFE pilot study

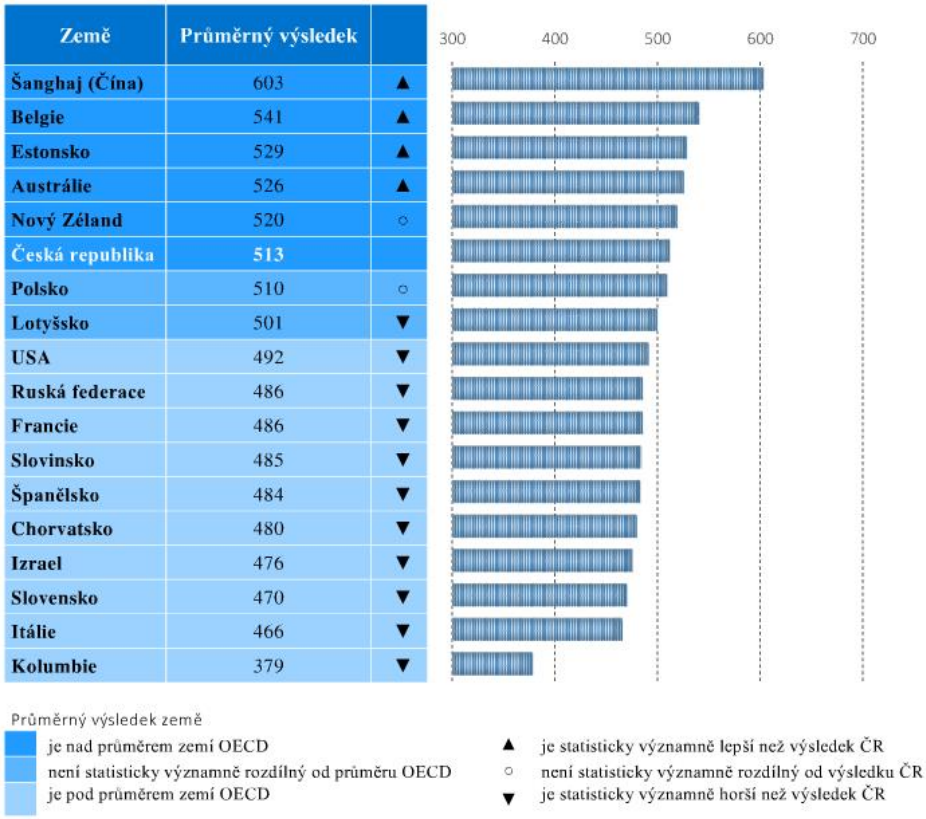
Poznámka: Označení „Low", „Average" a „High income" jsou anglickými výrazy pro „Nízký", „Střední" a „Vysoký příjem". Jednotlivé sloupce ukazují bodové hodnocení dosažené v testech.

1.12.7 Průzkum PISA 2012

V roce 2012 proběhl ve spolupráci s Českou školní inspekcí průzkum PISA 2012, což je průzkum finanční gramotnosti 15letých žáků. Výsledky mezinárodního šetření PISA 2012 ukázaly, že čeští žáci v porovnání s dalšími 18 zeměmi jsou nadprůměrní. Šetření se zúčastnilo celkem 18 zemí, kromě ČR šlo např. o Belgii, Estonsko, Austrálii, Nový Zéland, Polsko, USA, Rusko, Francii, Španělsko, Chorvatsko, Slovensko či Itálii. V České republice bylo do šetření zapojeno 297 škol a zhruba 1 200 žáků. Finanční vzdělávání mládeže je dlouhodobým procesem a slouží jako nástroj pro zvyšování finanční gramotnosti celé společnosti (Česká školní inspekce, 2014)

Graf 6: Průměrné výsledky žáků v jednotlivých zemích v testech finanční gramotnosti

Země	Průměrný výsledek	
Šanghaj (Čína)	603	▲
Belgie	541	▲
Estonsko	529	▲
Austrálie	526	▲
Nový Zéland	520	○
Česká republika	513	
Polsko	510	○
Lotyšsko	501	▼
USA	492	▼
Ruská federace	486	▼
Francie	486	▼
Slovinsko	485	▼
Španělsko	484	▼
Chorvatsko	480	▼
Izrael	476	▼
Slovensko	470	▼
Itálie	466	▼
Kolumbie	379	▼

Zdroj: Zpráva z šetření PISA 2012, Česká školní inspekce

„Nadprůměrné výsledky českých žáků v testech z finanční gramotnosti jsou zcela určitě dobrou zprávou. Je to důkaz, že ministerstvo školství tuto problematiku nepodceňuje a bude jí i nadále věnovat velkou pozornost. Česká republika patří mezi první země na světě, které připravily koncepci finančního vzdělávání na celonárodní úrovni a zahrnuly do ní vzdělávání k finanční gramotnosti přímo ve školách,“ okomentoval výsledky šetření ministr školství Marcel Chládek (MŠMT, 2014).

2 Praktická část

2.1 Výzkum hospodaření domácností

V souvislosti s tím, že cílem práce je analyzovat data a ověřit závislosti mezi jednotlivými faktory v hospodaření a chování rodin, je součástí práce také kvantitativní výzkum, který byl realizován za pomoci dotazníkového šetření zabývajícím se hospodařením domácností jednotlivých respondentů. Nejdříve se v kapitole zabývám prezentací jednotlivých otázek, které byly v dotazníku použity a poté výběrem respondentů. Tato kapitola je také zaměřena na metodologii výzkumu. Výsledkům zjištěným v dotazníku se budu věnovat v následující kapitole.

2.2 Výzkumné otázky

Hlavním cílem kvantitativního výzkumu bylo odpovědět na tyto výzkumné otázky zaměřené na hospodaření domácností:

- Jaké formy odkládání peněz lidé využívají?
- Existuje souvislost mezi věkem a zadlužeností?
- Kdo v rodině nejčastěji řídí finance?
- Existuje souvislost mezi uspořádáním rodiny a zadlužeností?
- Jsou lidé s vyššími příjmy více zadlužení?
- Jakým způsobem řeší lidé přípravu na nenadálé události?

2.3 Výběr vzorku respondentů

Vzorek respondentů, který byl použit pro realizované šeření, se skládal s obyvatel České republiky, kteří dosáhli plnoletosti, tedy starších 18let. Výzkum se týkal hospodaření s financemi a byl zaměřen převážně na zadluženost a chování jednotlivců při nenadálých událostech.

Respondenti pro výzkum byli vybíráni na základě techniky sněhové koule[2](Jeřábek, 1993) K získání dat byly použity formuláře od společnosti Google, tzv. Google Forms (Google, 2016). Dotazník byl posléze šířen přímým oslovováním respondentů přes sociální síť Facebook, prostřednictvím e-mailu a přes Facebookové stránky zaměřené na finanční vzdělávání. Respondenti byli zároveň požádáni, aby dotazník šířili dál mezi své známé.

[2] *Technika sněhové koule spočívá ve výběru jedinců, při kterém nás původní respondent (informátor) zavede k jiným členům cílové skupiny výzkumu*

Dotazník ohledně hospodaření vyplnilo celkem 193 respondentů. Z celkového počtu bylo 10 respondentů mladších 18let a proto byly jejich odpovědi z analýzy vyřazeny. Zkoumaný vzorek tedy činil 183 respondentů. Přestože se nejedná o reprezentativní vzorek české populace, dostatečně poslouží pro účely této práce.

2.4 Sběr dat a metodika jejich zpracování

Sběr dat pro výzkum jsem realizoval prostřednictvím dotazníkového šetření, které patří mezi empirické výzkumy. Výzkumy lze rozdělit na kvantitativní a kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum využívá slovních odpovědí a přihlíží na kvalitu uskutečněných rozhovorů. Kvantitativní výzkum pracuje s numerickými údaji a zjišťuje počet neboli kvantitu. Dotazníkové šetření v této práci bylo provedeno prostřednictvím kvantitativního výzkumu, elektronicky s využitím internetu. K vytvoření dotazníku byly použity formuláře Google (Google Forms). Tento nástroj umožňuje sestavení dotazníku a také základní operace s daty. Google Forms dokáže zobrazit základní grafy, jednotlivé odpovědi respondentů a zvládne data exportovat ve formátu .csv a .gform. Pro vytvoření grafů jsem použil program Microsoft Excel a pro srovnání a zjištění závislosti program IBM SPSS. Program IBM SPSS jsem použil také pro vypracování složitějších bodových grafů (scatter plot). Pro účely těchto programu byla data převedena do formátu .xlsx. Data pro výzkum byla sbírána od 17. 7. 2016 do 3. 8. 2016. Dotazník byl šířen za pomoci metody sněhové koule zmíněné v předešlé kapitole.

Jako metodu ke zpracování dat z výsledků šetření jsem využil bodové grafy (scatter plot). Pro srovnání intervalových dat jsem dále použil Pearsonův test nezávislosti, pro zjištění závislosti mezi proměnnými. Pro srovnání ordinálních dat s intervalovými jsem využil Eta test. Pro zjištění závislosti u nominálních dat jsem využil kontingenční koeficient (Mareš et al., 2015). Dále jsem používal koláčové a sloupcové grafy vytvořené v MS Excel.

Dotazník byl rozdělen na dvě části. Pro vyplnění druhé části musela být kompletně vyplněna první. Aby se předešlo otázkám, které by nebyly zodpovězeny, a zneplatnili by validitu odpovědí, byly všechny otázky označeny jako povinné. Kompletně nevyplněný dotazník nebylo možné odeslat. Otázky i jejich pořadí jsem volil tak, aby na sebe navazovaly a respondenti neměli pocit přílišného zásahu do svého soukromí. Proto byly např. u zadlužení a příjmu použity intervaly. Celý dotazník byl anonymní.

2.5 Struktura dotazníku

V této kapitole se zaměřím na rozdělení dotazníku na jednotlivé skupiny otázek a důvody jejich zařazení. Dotazník jsem rozdělil do dvou hlavních skupin (částí), které od sebe byly odděleny a nešly zobrazit najednou. Kompletní dotazník je uveden v příloze.

2.5.1 Profil respondentů

Otázky zařazené do této skupiny, zjišťovaly osobní charakteristiky respondentů – věk, pohlaví, vzdělání, příjem, rodinné uspořádání, profese (povolání) a velikost obce, ve které respondenti žijí. Bez vyplnění těchto otázek nebylo možná přejít do druhé části dotazníku, která se týkala hospodaření s penězi.

Otázky v této části dotazníku byly použity z důvodu možné segmentace a zjištění, jestli a jaký mají jednotlivé proměnné vliv na hospodaření rodiny. Otázka na věk byla jedinou otázkou, kterou bylo nutné ručně zadat. U všech ostatních otázek byl použit výběr jedné nebo více možných odpovědí.

2.5.2 Hospodaření s penězi a nenadálé události

V této části dotazníku byly zařazeny otázky, které se týkaly hospodaření respondentů, struktury jejich rodiny, následně jejich zadluženosti a reakcí při nenadálých událostech. Veškeré otázky v této části byly uzavřené, vybíralo se tedy s předem připravených možností. Tyto otázky měly za cíl zjistit jaký druh úvěrů a způsob odkládání finančních prostředků respondenti využívají. Výsledná data byla porovnána s daty z první části a byly zkoumány souvislosti mezi jednotlivými proměnnými.

2.6 Limitace výzkumu

Největší limitací výzkumu byl omezený výběr respondentů. Tento výběr není reprezentativním vzorkem české dospělé populace. Je to způsobeno metodou šíření (technika sněhové koule), kdy došlo k šíření dotazníku k respondentům převážně z mé věkové skupiny. Nejvíce respondentů je ve věku 20-30 let. Další limitací bylo bezpochyby také využití elektronické formy k distribuci, kdy se k dotazníku nemohli dostat lidé, kteří nevyužívají internet, potažmo sociální síť Facebook. Výzkum si nekladl za cíl reprezentativnost, ale poukázání na možné souvislosti mezi jednotlivými proměnnými ve zkoumaném vzorku. Lepší vzorek respondentů by bylo možné získat šířením také jiným distribučním kanálem a časově delším sběrem dat.

3 Shrnutí výsledků výzkumu

V první části této kapitoly se zaměřím na výsledky jednotlivých otázek dotazníkového šetření. V následující části kapitoly budu věnovat analýze souvislostí jednotlivých odpovědí získaných prostřednictvím výzkumu. Na závěr této kapitoly zodpovím výzkumné otázky, které jsem si stanovil v předchozí kapitole.

3.1 Výsledky dotazníkového šetření

V následující podkapitole se budu věnovat výsledkům dotazníkového šetření. Tabulky a grafy v této části práci vychází z výsledků dotazníkového šetření. V úvodní části se zaměřím na profil respondentů, v další pak na jejich hospodaření, osobní finance a chování.

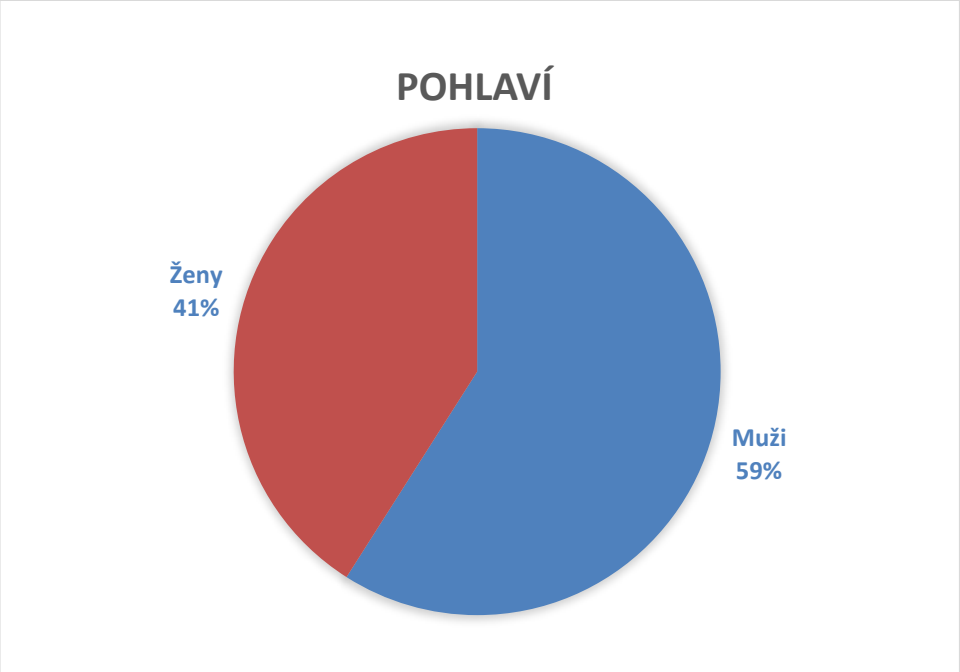
3.2 Profil respondentů

Cílem této části dotazníku bylo získat údaje o respondentech, aby bylo následně možné zkoumat souvislosti s údaji o jejich hospodaření a chování.

3.2.1 Pohlaví

Zkoumaný vzorek (N = 183) byl tvořen z 59% muži (N = 108) a 41% ženami (N = 75). Rozložení pohlaví bylo relativně vyrovnané. Nerovnost v rozložení byla patrně způsobena tím, že dotazník byl sdílen na sociálních stránkách, které navštěvuje z větší části mužská populace.

Graf 7: Rozložení pohlaví (N = 183)

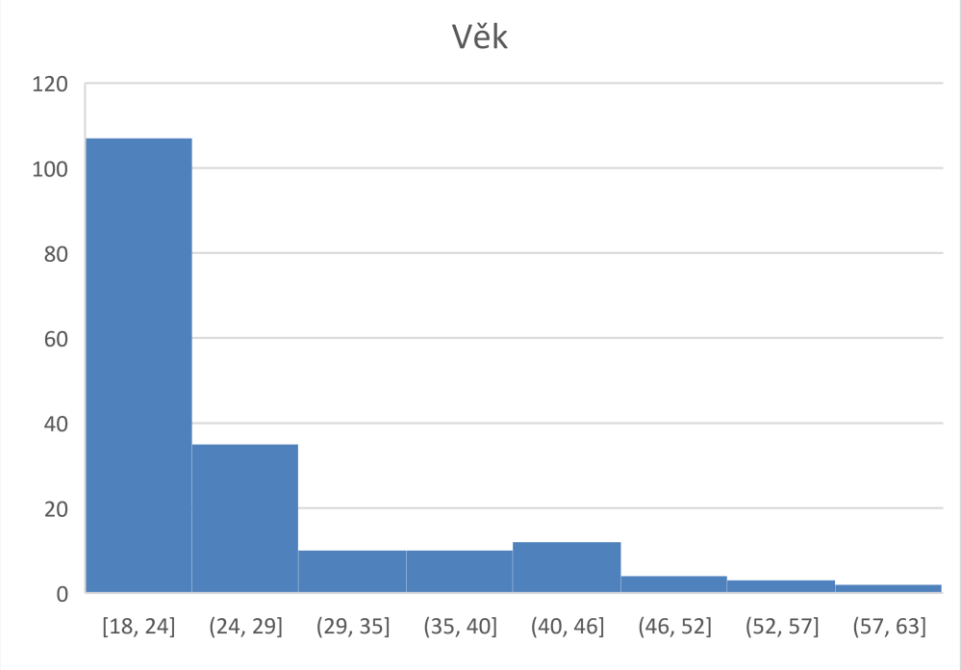

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

3.2.2 Věk

Velká část respondentů z celkového počtu (N = 183) byla tvořena skupinou od 18 do 24let. Počet takových respondentů ve skupině byl 107. Naopak respondentů starších 50let bylo pouze 7. Tento výrazný nepoměr byl způsoben metodou šíření při distribuci dotazníku, kdy dotazník vyplňovala převážně má věková skupina kolem 23let. Zároveň byl nižší věk respondentů určen věkovým složením uživatelů sociální sítě Facebook. Nejstarší osobou byla 60letá žena.

Graf 8: Rozložení věku (N = 183)

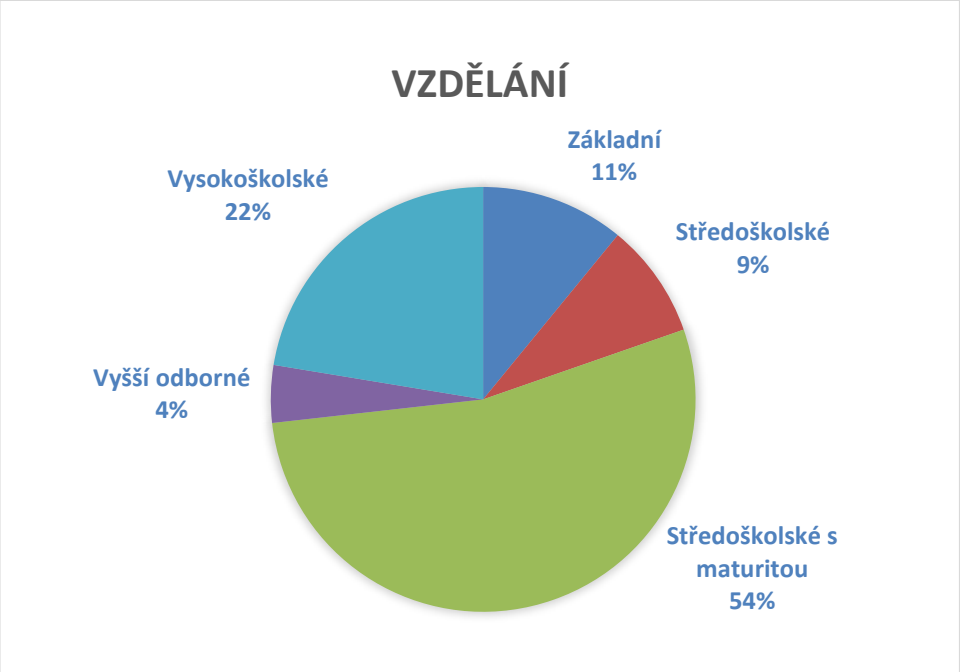

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

3.2.3 Vzdělání

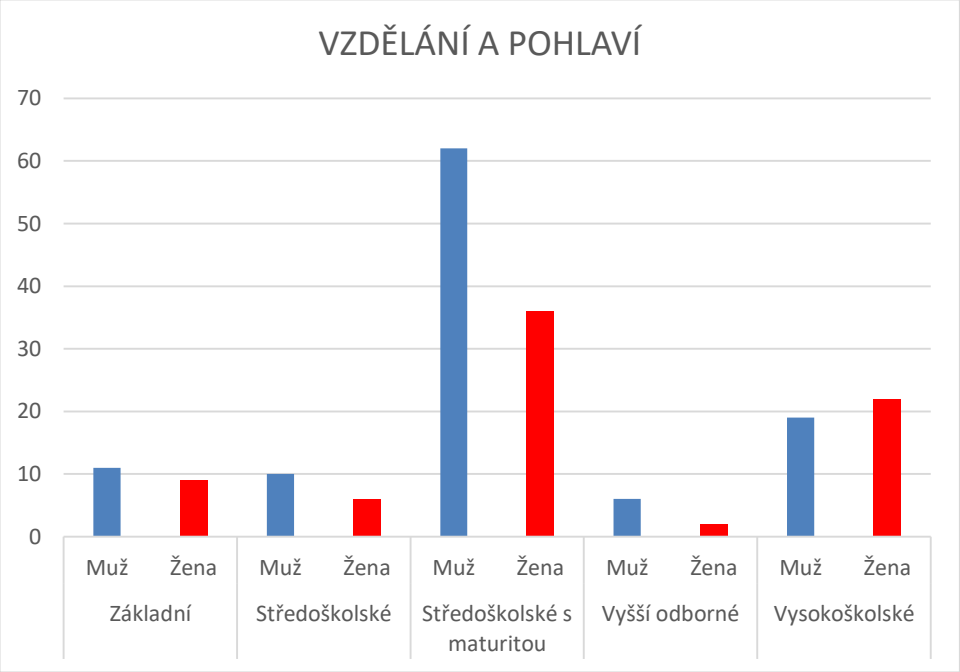
Rozložení respondentů bylo nerovnoměrné. Nadpoloviční většinu 54 % (N = 98) tvořili lidé, kteří dosáhli středoškolského vzdělání zakončeného maturitou. Zbylé úrovně vzdělání byly zastoupeny v podobné výši, z níž nejnižší zastoupení tvořilo vyšší odborné vzdělání 4 % (N = 8). Z průzkumu dále vyplývá, že z žen bylo 29 % (N = 22) vysokoškolsky vzdělaných. U mužů to bylo pouze 18 % (N = 19).

Graf 9: Rozložení vzdělání (N = 183)

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

Graf 10: Rozložení vzdělání dle pohlaví (N = 183)

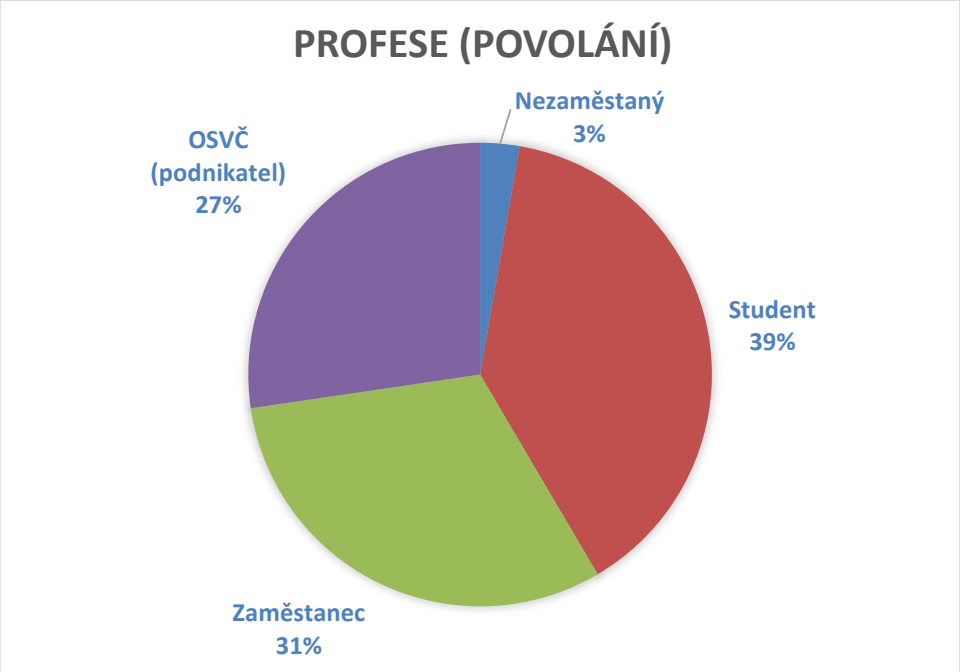

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

3.2.4 Profese (povolání)

Ve výzkumu byl dále prověřován typ profese (povolání). Výsledek tohoto šetření byl značně ovlivněn nízkým věkem respondentů. Zkoumaný vzorek byl z 39% (N = 71) tvořen studenty. Dále byly v podobném zastoupení zaměstnanci 31% (N = 57) a OSVČ 27% (N = 50). Nejméně početnou skupinou byli nezaměstnaní, kteří tvořili pouze 3 % (N = 5) respondentů. Za zajímavost stojí zmínit, že 0 % (N = 0) odpovědí zaznamenala pátá možná odpověď, a sice důchodce. Nejstarší osobě, která odpovídala v dotazníkovém šetření, bylo 60 let.

Graf 11: Rozložení dle profese (povolání (N = 183)

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

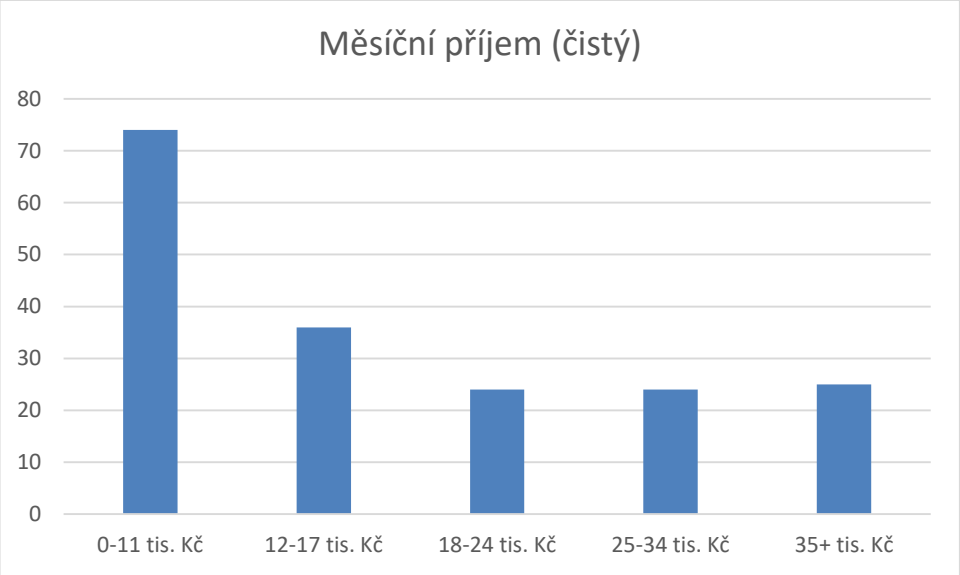
3.2.5 Měsíční příjem

Otázka na měsíční příjem je jedinou otázkou, která se týká osobních financí, jež byla zařazena do první části dotazníku. Toto zařazení jsem provedl zejména z důvodu, že příjem u většiny lidí je stálý a nezávisí na aktuálním chování nebo hospodaření s penězi. Výjimkou samozřejmě může být, pokud osoba vydělává např. obchodem s cennými papíry.

V nejpočetnější skupině s minimálním příjmem, tedy 0-11 tis. Kč, bylo celkem 40% (N = 74) respondentů. Tento jev je opět spojen s nízkým věkem respondentů, kteří byli tvořeni převážně studenty. Celkem byla tato skupina tvořena z 80% (N =

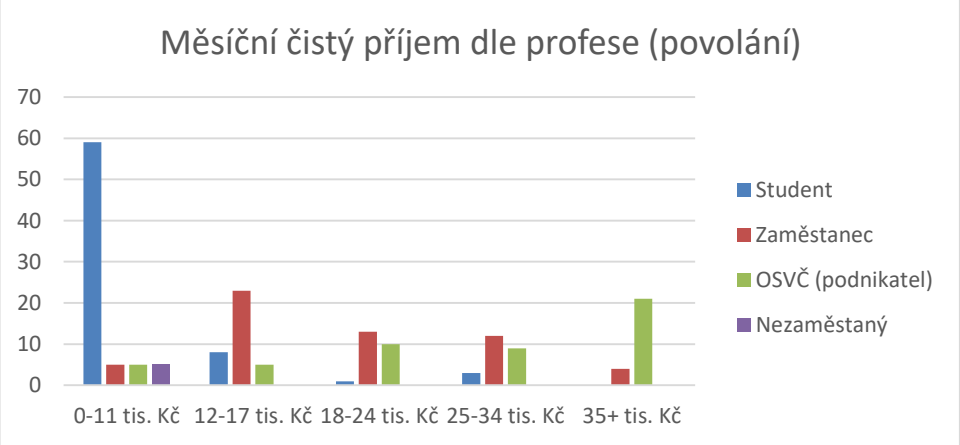
59) studenty. Tito studenti si zpravidla nevydělávají nebo mají minimální příjem z brigád.

Graf 12: Rozložení měsíčního příjmu (N = 183)

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

Graf 13: Měsíční čistý příjem dle povolání (profese) (N= 183)

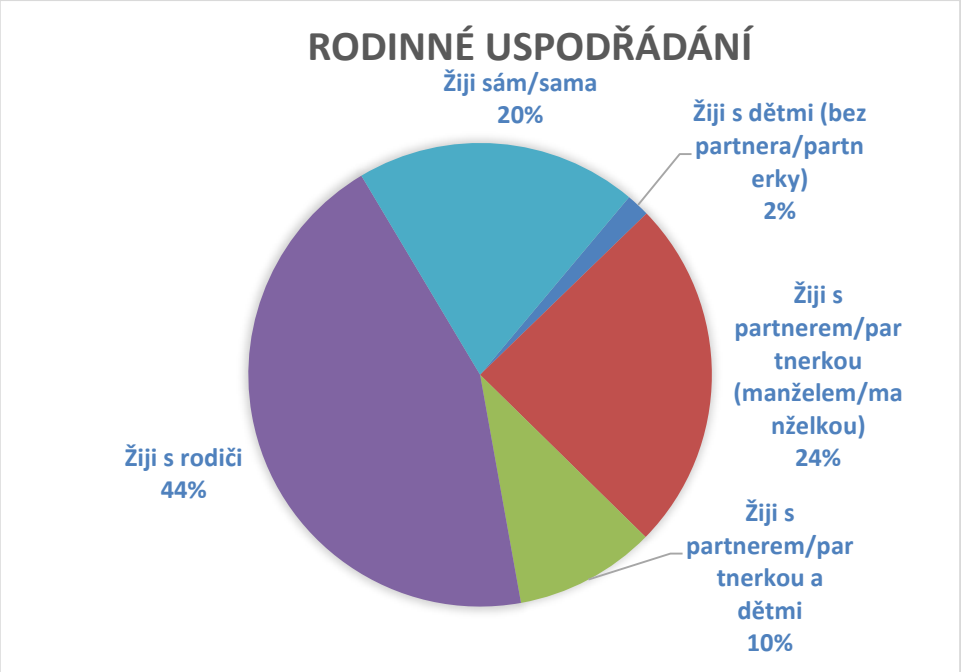
Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

3.2.6 Rodinné uspořádání

Tato otázka úzce souvisela s navazující otázkou z druhé části dotazníkového šetření, která se týkala rozhodování o financích. Výsledky šetření ukázaly, že téměř polovina, tedy 44 % (N = 81) respondentů, žije s rodiči. To do značné míry ovlivňuje jejich postoj k financím, kdy o jejich financích často stále ještě rozhodují rodiče. Druhou

nejčastější odpovědí bylo soužití s partnerem (partnerkou) /manželem (manželkou), kde zastoupení bylo 24% (N = 45). Na třetím místě byli tzv. singles, tedy lidé, kteří žijí sami. Průzkumu se jich zúčastnilo 20 % (N = 36).

Graf 14: Rodinné uspořádání (N = 183)

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

3.3 Hospodaření s penězi a nenadálé události

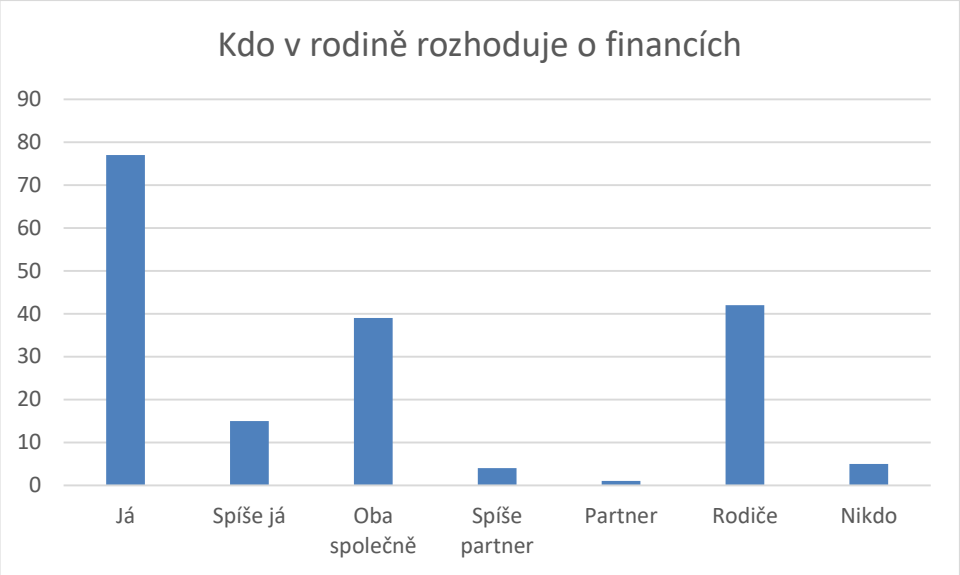
Tato část dotazníku byla zaměřena na rodinné a osobní hospodaření. Cílem bylo zjistit jaké je zadlužení respondentů, výši jejich rezervy a také jak se budou chovat při nenadálých situacích.

3.3.1 Kdo v rodině rozhoduje o financích

Nejčastější odpovědí bylo, že o financích rozhoduje ta osoba, která odpovídá na dotazník, tedy „já“. Takto odpovědělo celkem 42 % (N=77) dotázaných, z nichž bylo 69 % (N = 53) mužů. Zejména pro mužskou část populace může být těžké přiznat, že o financích v rodině rozhoduje žena. Pouze jeden muž odpověděl, že o financích rozhoduje spíše partnerka, žádný pak neodpověděl, že by o penězích v rodině rozhodovala pouze ženská část. U 23% (N = 42) respondentů rozhodují o financích rodiče. Zajímavostí je, že z těchto 42 respondentů 2 uvedli, že žijí sami. Přesto o svých financích nerozhodují. Téměř 3 % (N = 5) dotázaných uvedlo, že o financích nerozhoduje

v rodině nikdo. To může být předzvěst něčeho špatného a taková rodina by v budoucnu mohla mít problémy s hospodařením. Nicméně ani jeden z této pětice respondentů nemá dluhy vyšší než 49 tis. Kč, ani nemá hypoteční úvěr.

Graf 15: Kdo v rodině rozhoduje o financích (N = 183)

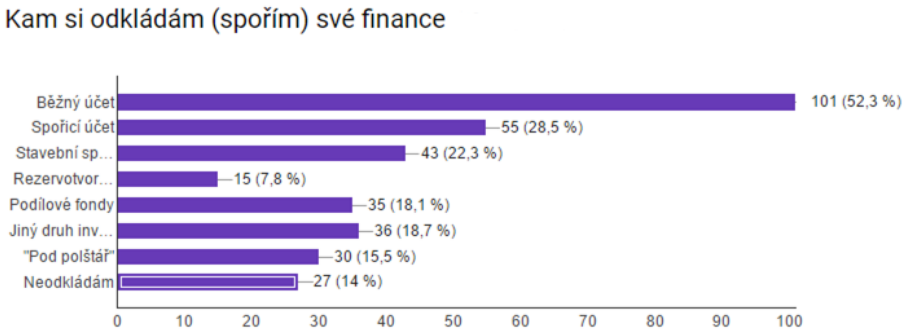

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

3.3.2 Struktura úspor domácností

První otázka zaměřená čistě na hospodaření s financemi se týkala struktury úspor v domácnosti, resp. kam si lidé odkládají své úspory. V této otázce bylo možných více odpovědí a bylo zaznamenáno celkem 342 odpovědí. Z odpovědí vyplývá, že v 66% případů je k odkládání prostředků využit produkt vysoce konzervativního typu, tedy s garantovaným zhodnocením, nebo si lidé odkládají prostředky takříkajíc „pod polštář". Celkem 52 % (N = 101) respondentů uvedlo, že odkládání prostředků využívá běžný účet. Ten je tak nejčastějším produktem k tvorbě rezervy. 18 % (N = 35) respondentů uvedlo, že si odkládají finance do otevřených podílových fondů (OPF), které zpravidla bývají rizikové, protože jejich hodnota může v čase kolísat. Rezervotvorné životní pojištění používá k odkládání prostředků téměř 8 % (N = 15) respondentů. Toto pojištění zpravidla zhodnocuje vklady za pomoci OPF, dalo by se tedy zařadit mezi rizikové typy zhodnocování prostředků. Své finance si podle dotazníkového šetření vůbec neodkládá 14 % (N = 27) respondentů.

Graf 16: Struktura úspor domácností

Zdroj: Google Forms, vytvořeno z dotazníkového šetření

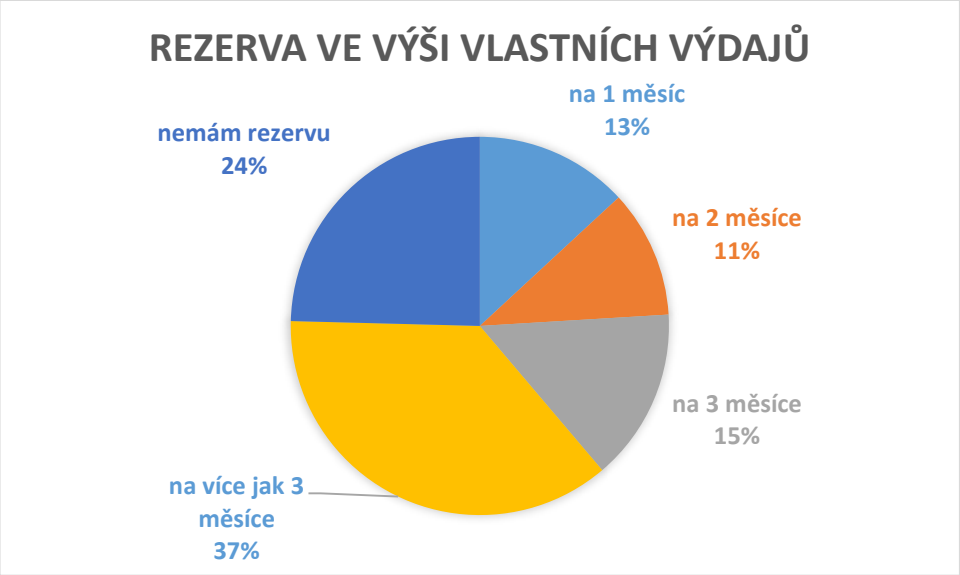
Pozn.: „Stavební sp." znamená stavební spoření, „Rezervotvor." znamená rezervotvorné životní pojištění a „Jiný druh inv." je jiný druh investic

3.3.3 Rezerva ve výši vlastních výdajů

Pro tuto otázku jsem využil přepočtení rezervy na vlastní výdaje, které podle mne nejlépe reflektují schopnost člověka fungovat v nenadálých situacích, kdy ztratí část, nebo celý svůj příjem. Tato rezerva tedy pokrývá hlavně tu část příjmu, která je nezbytná pro fungování člověka při pracovní neschopnosti, nebo ztrátě zaměstnání.

V tomto případě nejvíce respondentů odpovědělo, že rezervu má na více jak 3 měsíce, bylo to celkem 37 % (N = 67) respondentů. Toto číslo dokazuje, že respondenti jsou si vědomi možných rizik a uchovávají si část prostředků ve formě rezervy, která by byla použita namísto zadlužení v případě výpadku příjmu. Naopak 24 % (N = 45) respondentů uvedlo, že rezervu vytvořenou nemá. Tito lidé se vystavují možnému riziku a ztrátu příjmů by museli řešit nejspíše půjčkou od známých/rodiny nebo v bance.

Graf 17: Rezerva ve výši vlastních výdajů (N = 183)

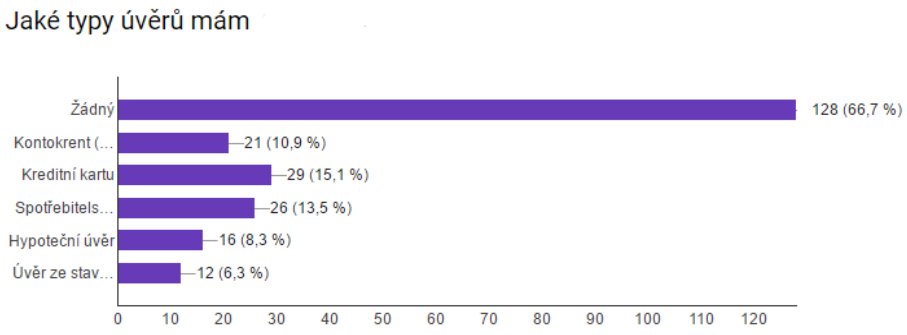

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

3.3.4 Typy úvěrů

Na otázku ohledně typů úvěru, které respondenti mají, odpovědělo téměř 67 % (N = 128) respondentů, že úvěr nemá žádný. Naopak necelých 16 % (N = 28) respondentů má úvěr na bydlení. Skoro 40 % (N = 76) respondentů využívá krátkodobé úvěry, jako je kreditní karta, kontokorent a spotřebitelský úvěr.

Graf 18: Typy úvěrů

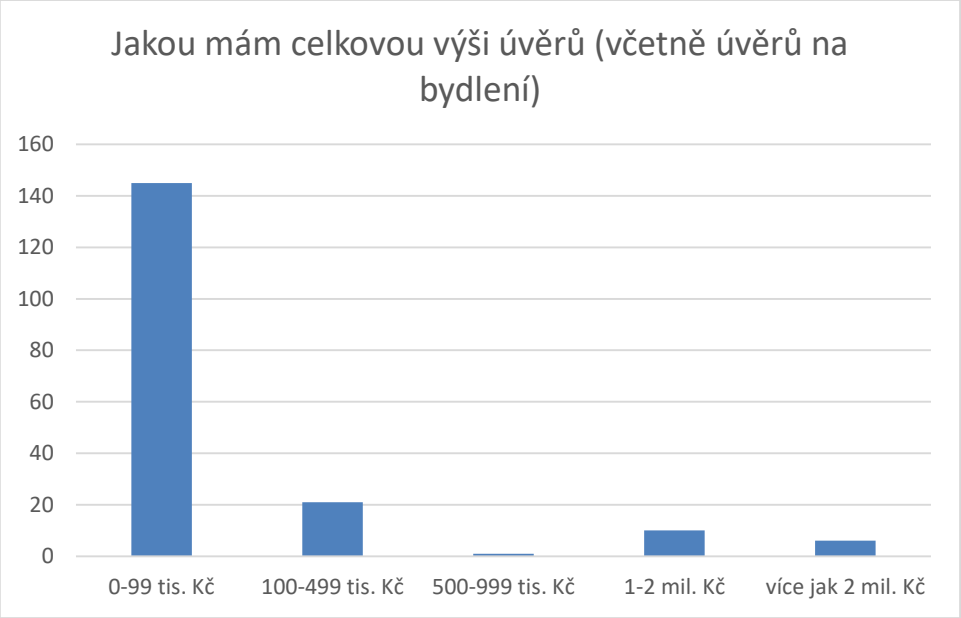
Zdroj: Google Forms, vytvořeno z dotazníkového šetření

3.3.5 Zadluženost

Na otázku ohledně výše zadluženosti odpovědělo 79 % (N = 145) respondentů, že má úvěr ve výši 0-99 tis. Kč. Z přechozích odpovědí vyplynulo, že 128 respondentů nemá žádný úvěr. To znamená, že úvěr do 100 tis. Kč má pouze 15 % (N = 27) oslovených.

Zadlužení vyšší jak 2 mil. Kč má jen 3 % (N = 6) dotázaných. Výsledky této otázky ukazují na velmi nízkou zadluženost napříč všemi věkovými skupinami.

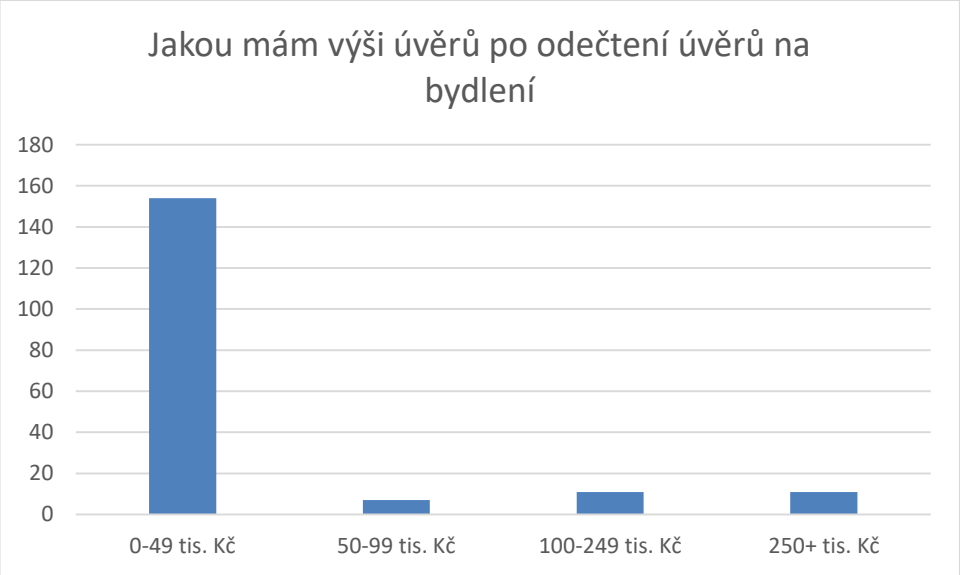
Graf 19: Rozložení výše úvěrů (N = 183)

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

Pokud se od celkové výše úvěrů odečtou dlouhodobé úvěry určené na bydlení, sníží se počet respondentů, kteří mají úvěry vyšší jak 100 tis. Kč, na pouhých 12 % (N = 22), což je o 16 respondentů méně, než v předešlém případě. Pouze 6 % (N = 11) respondentů má krátkodobé úvěry vyšší než 250 tis. Kč. Po odečtení respondentů, kteří nemají žádný úvěr, zůstane v hranici do 50 tis. Kč pouze 14 % (N = 26) dotázaných.

Graf 20: Rozložení výše úvěrů po odečtení úvěrů na bydlení (N = 183)

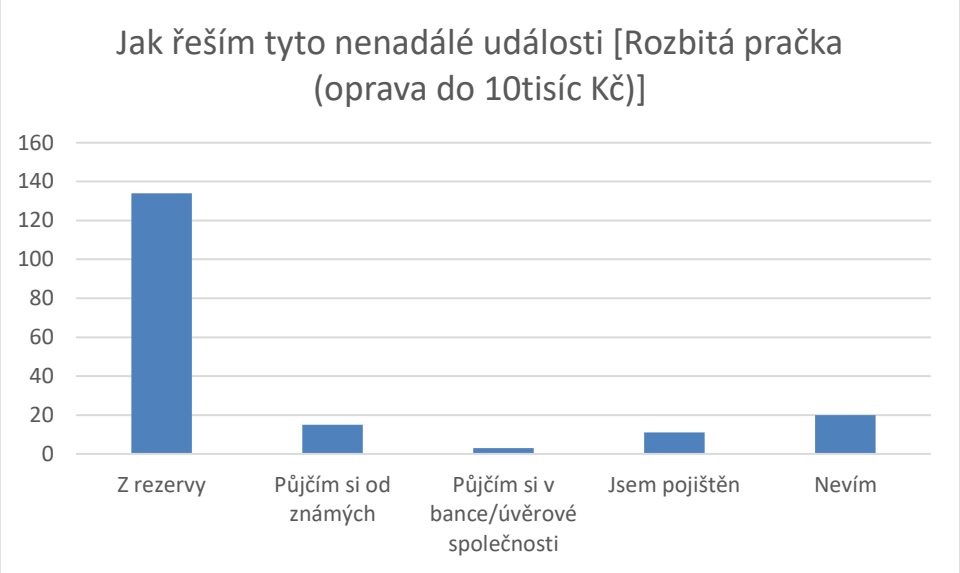
Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

3.3.6 Nenadálé události

Na konci druhé části dotazníku byly zařazeny otázky ohledně chování respondentů, které měly za úkol zjistit, jak budou respondenti reagovat v případě nenadálých událostí. Resp. jak by řešili situace, které jsou reálným rizikem pro jejich příjem a majetek.

První otázka se týkala rozbitého spotřebiče, kde byla jako příklad uvedena pračka a její oprava (koupě nové) do 10tis. Kč. Zde byl předpoklad, že většina dotázaných bude událost řešit z rezervy, což se potvrdilo a 73 % (N= 134) dotázaných by situaci takto řešilo. Pomocí půjčky od známých by tuto událost řešilo 8 % (N = 15) respondentů, do banky nebo úvěrové společnosti pro úvěr by si šli necelé 2 % (N= 3) dotázaných. Možnost pojištění u této otázky jsem chtěl původně vyřadit, ale i tak na ní kladně odpovědělo 6 % (N = 11) respondentů. Pojištění v tomto případě se dá uplatnit jako prodloužení záruky nebo škody na spotřebiči způsobené událostí, která je hrazena z pojištění domácnosti. 11 % (N = 20) dotázaných neví, jak by tuto situaci řešila.

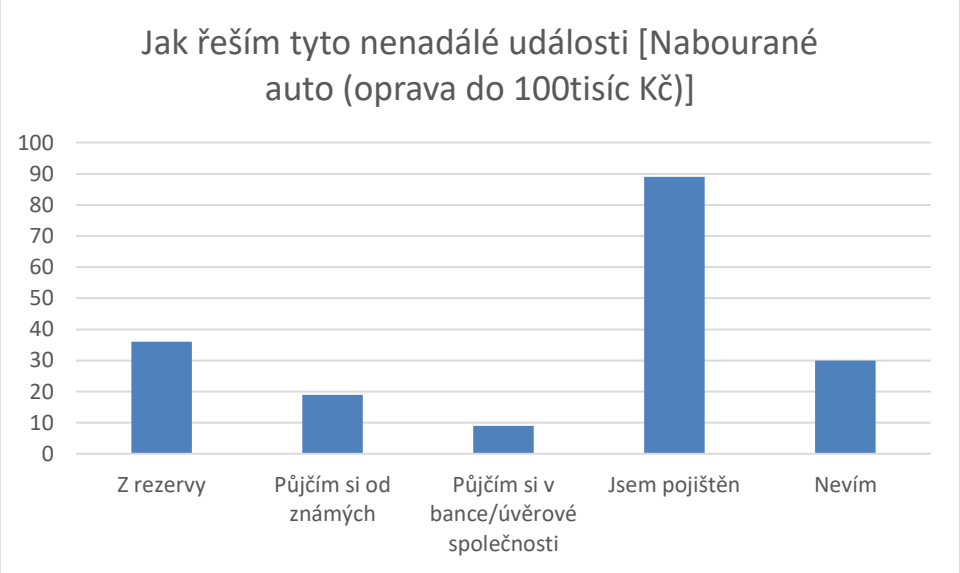
Graf 21: Řešení nenadálé události do 10tis. Kč

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

Druhá otázka ohledně nenadálé události se týkala škody do 100 tis. Kč. Jako příklad byla uvedena škoda na nabouraném vozidle. Téměř polovina dotázaných odpověděla, že je pro případ této události pojištěna. Takto odpovědělo 49 % (N =89) respondentů. 16 % (N = 30) dotázaných neví, jak by tuto situaci řešila. Z rezervy by tuto událost řešilo pouze 20 % (N = 36) respondentů.

Graf 22: Řešení nenadálé události do 100tis. Kč

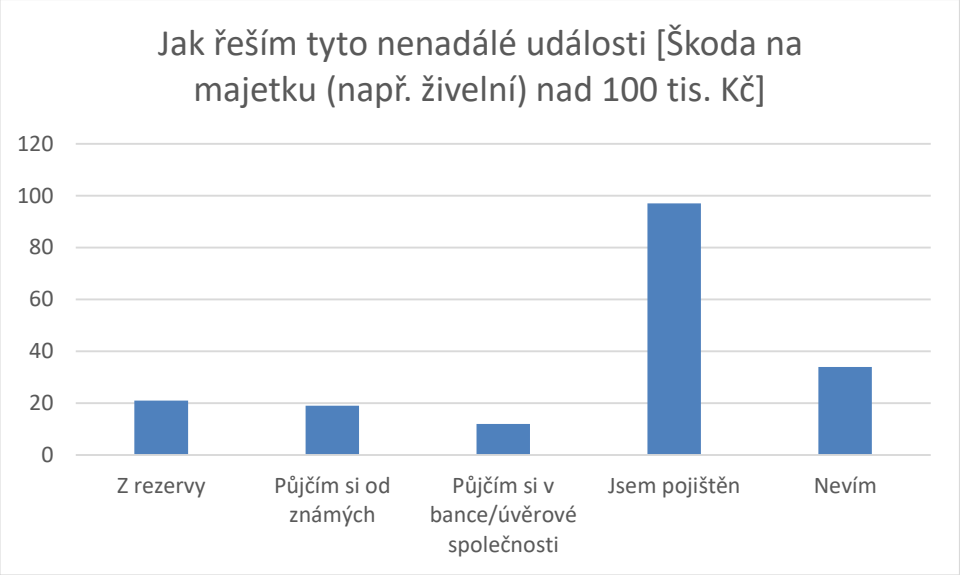

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

Třetí otázka ohledně nenadálých událostí se týkala škodě na majetku. Jako příklad byla uvedená živelní událost se škodou vyšší než 100 tis. Kč. Zde bylo předpokladem,

že většina dotázaných bude řešit situaci pojištěním a minimum z rezervy. Nadpoloviční většina by událost řešila pojištěním, celkem tak odpovědělo 53 % (N = 97) dotázaných. Přesto by 12 % (N = 21) dotázaných sáhlo v takovém případě do rezervy, protože není pojištěno. 17 % (N = 31) dotázaných není na tuto situaci připravena a řešila by situaci půjčkou. 34 % (N = 19) respondentů by nevědělo, jak se v situaci zachovat, není tedy na tuto situaci nikterak připraveno.

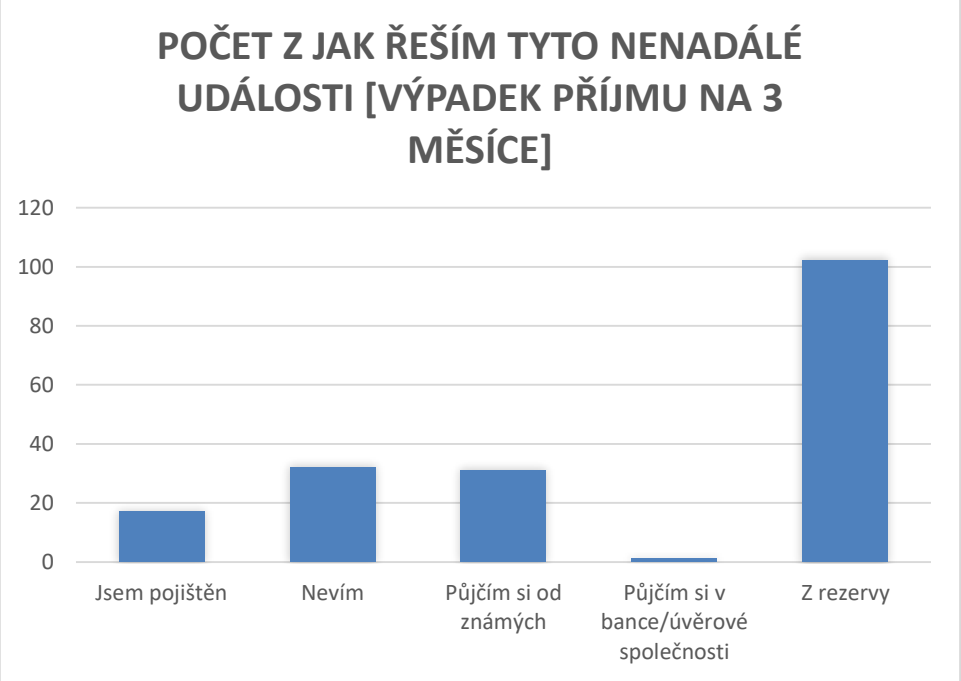
Graf 23: Řešení nenadálé události nad 100tis. Kč

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

Poslední otázkou této závěrečné fáze i celého dotazníku byla otázka na postup v případě výpadku příjmu 3 měsíce. Minimum respondentů je v tomto případě pojištěno. Za pomoci pojištění by situaci řešilo pouze 9 % (N = 17) dotázaných. Nejvíce odpovědí zaznamenala možnost využití rezervy, takto odpovědělo 58 % (N = 107) respondentů. Jen jeden člověk ze vzorku by situaci vyřešil tím, že by si šel půjčit do banky. Odpovědi na tuto otázku dopadly jinak, než jsem předpokládal. Předpoklad byl, že dotázaní budou tuto nenadálou událost řešit pojištěním, přestože velká část respondentů měla rezervu pro tuto situaci.

Graf 24: Řešení výpadku příjmu na 3 měsíce

Zdroj: Vlastní tvorba z dotazníkového šetření

3.4 Analýza vztahu zadluženosti a věku

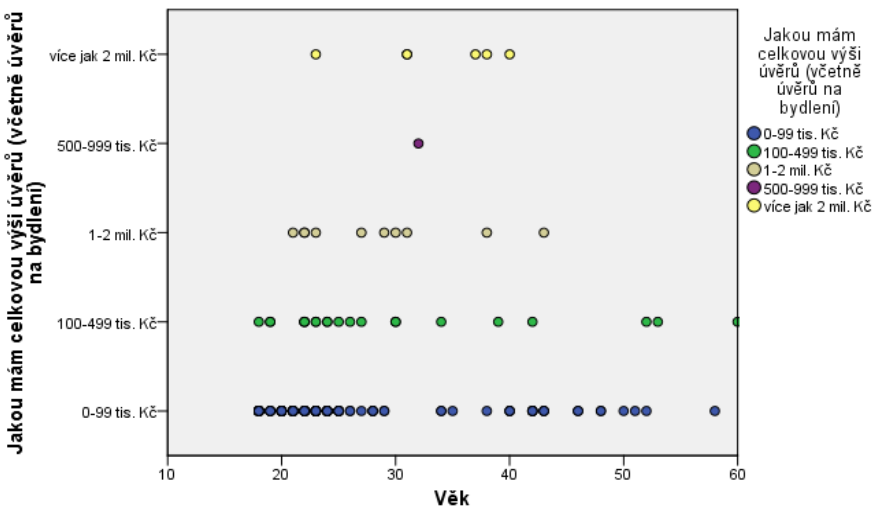
Test závislosti Eta v tomto případě vyšel 0,238, jde tedy o nízkou závislost, která není statisticky významná. Ze získaných odpovědí tedy nejde prokázat závislost věku a zadluženosti respondentů. Z bodového grafu je zřejmé, že velká část respondentů byla nízkého věku a měla nízkou zadluženost.

Tabulka 1: Eta test závislosti věku a zadluženosti

			Value
Nominal by Interval	Eta	Věk Dependent - Jakou mám celkovou výši úvěrů (včetně úvěrů na bydlení)	,238

Zdroj: Vlastní tvorba v programu IBM SPSS

Graf 25: Bodový graf závislosti věku a zadluženosti

Zdroj: Vlastní tvorba v programu IBM SPSS

3.5 Analýza vztahu zadluženosti a uspořádání rodiny

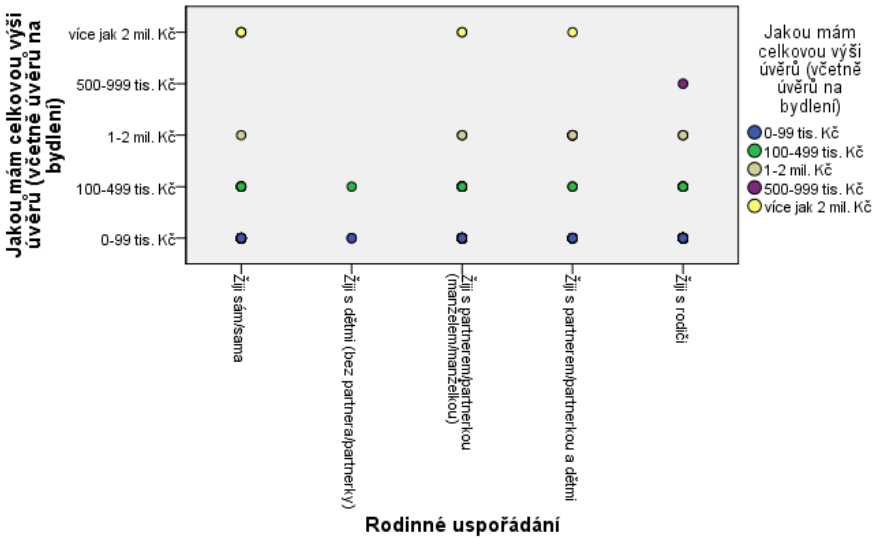
K posouzení závislosti výše úvěru a uspořádání rodiny jsem použil test závislosti Eta a bodový graf závislosti scatter plot. Test závislosti Eta v tomto případě vyšel 0,223, jde tedy o nízkou souvislost. Výsledky ze statistického programu jsem dále doplnil o srovnání počtu a typu úvěrů dle uspořádání rodiny. Zde je patrné, že největší počet dlužníků žije s rodiči a jejich zadlužení je nižší než 100 tis. Kč. Nicméně z předchozích výsledků je patrné, že jde zejména o studenty, kteří nemají žádný úvěr.

Tabulka 2: Eta test závislosti rodinného uspořádání a zadluženosti

			Value
Ordinal by Interval	Eta	Rodinné uspořádání Dependent - Jakou mám celkovou výši úvěrů (včetně úvěrů na bydlení)	,223

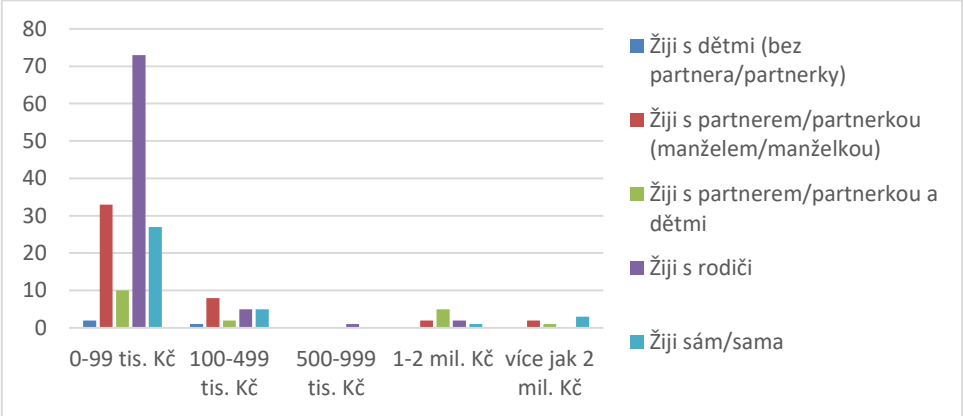
Zdroj: Vlastní tvorba v programu IBM SPSS

Graf 26: Bodový graf závislosti rodinného uspořádání a zadluženosti

Zdroj: Vlastní tvorba v programu IBM SPSS

Graf 27: Srovnání uspořádání rodiny a zadluženosti

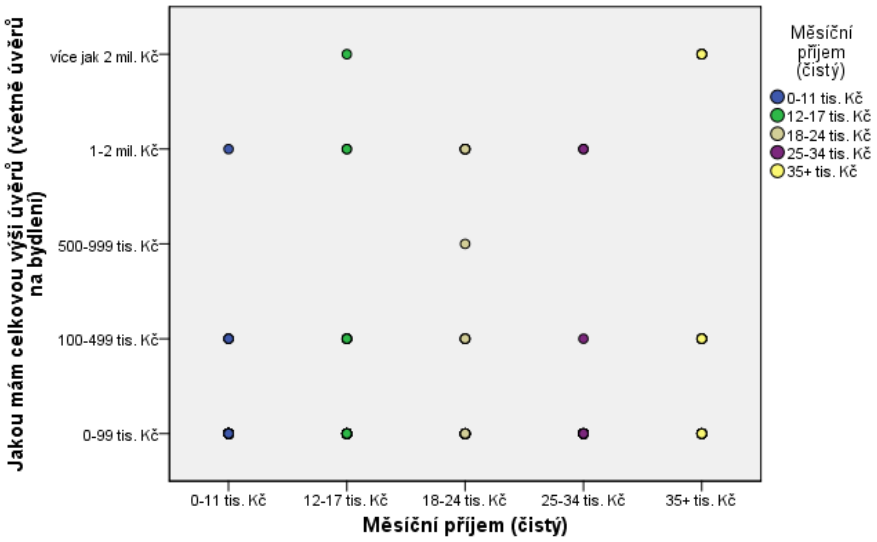
Zdroj: Vlastní tvorba

3.6 Analýza vztahu zadluženosti a výše příjmu

Za pomoci statistického programu IBM SPSS jsem vytvořil bodový graf (scatter plot) závislosti dvou proměnných. Zkoumaný vztah byl mezi výší příjmu a zadlužeností respondentů. Z grafu není jednoznačně poznat, zda je mezi proměnnými souvislost, proto jsem ho doplnil o korelaci za pomoci Pearsonova testu nezávislosti, který porovnává intervalová data.

Z výsledků Pearsonova testu nezávislosti je patrné, že hodnota korelačního koeficientu je 0,3, což značí pozitivní korelaci. Dle korelačního koeficientu je souvislost těchto dat střední, to znamená menší statistickou významnost souvislosti (Vaus, 1990). Hladina významnosti „p“ (significant 2-tailed) je menší než 0,01, což značí nevýznamnou souvislost.

Graf 28: Bodový graf závislosti příjmu a výše úvěrů

Zdroj: Vlastní tvorba v programu IBM SPSS

Tabulka 3: Pearsonův test nezávislosti příjmu a zadluženosti

		Měsíční příjem (čistý)	Jakou mám celkovou výši úvěrů (včetně úvěrů na bydlení)
Měsíční příjem (čistý)	Pearson Correlation	1	,300**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	183	183
Jakou mám celkovou výši úvěrů (včetně úvěrů na bydlení)	Pearson Correlation	,300**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	183	183

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Zdroj: Vlastní tvorba v programu IBM SPSS

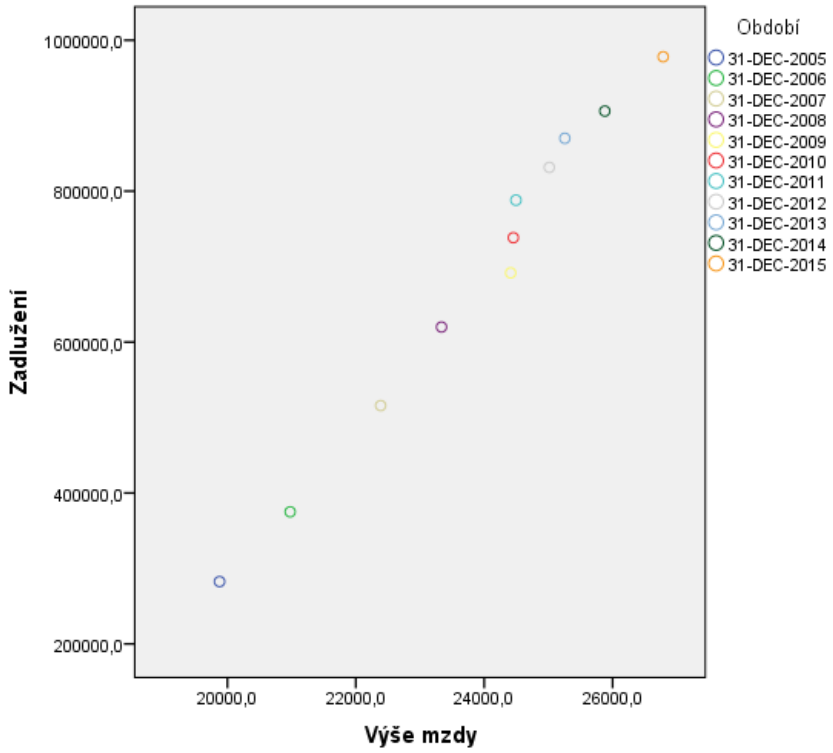
Naproti tomu, pokud se zaměřím na statistická data z ČNB od roku 2005 do roku 2015, jasně vychází souvislost mezi zvyšujícím se průměrným příjmem a zadlužeností domácností. Hodnota korelačního koeficientu v tomto případě je 0,953. Hodnota korelace je pozitivní a souvislost je označována za téměř perfektní (Vaus, 1990). Z bodového grafu je též patrné, že proměnné mají úzkou souvislost. Pro ověření těchto dat jsem využil kontingenční koeficient.

Tabulka 4: Kontingenční koeficient závislosti příjmu a zadluženosti

		Value	Asymp. Std. Er-rora	Approx. Tb
Nominal by Nominal	Contingency Coefficient	,953		
N of Valid Cases		11		

Zdroj: Vlastní tvorba v programu IBM SPSS

Graf 29: Bodový graf závislosti příjmu a výše úvěrů 2

Zdroj: Vlastní tvorba v programu IBM SPSS

Poznámka: Výše mzdy v Kč, Zadlužení (domácností) v mil. Kč

3.7 Diskuze výsledků

V této závěrečné podkapitole se zaměřím na odpovědi na výzkumné otázky a jejich srovnání s teoretickou částí práce

Jaké formy odkládání peněz lidé využívají?

Tato otázka úzce souvisí se strukturou úspor domácností uvedenou v kapitole 1.6. Předpokladem bylo stejné rozložení úspor, jako obsahovaly výsledky zprávy ministerstva financí ČR z roku 2013. Zde Dopadlo vše podle očekávání a nejčastější formou pro ukládání úspor jsou netermínované vklady, tedy běžné a spořicí účty. Ty jsou

následovány stavebním spořením, které je i v dnešní době hojně využívaným produktem. Část prostředků si respondenti odkládají také do podílových fondů a životního pojištění. Část respondentů (19 %) odpověděla, že využívá jiný druh investic. Do této skupiny se může řadit například doplňkové penzijní spoření.

Oproti původnímu průzkumu ze zprávy ministerstva jsem do dotazníkového šetření zařadil i možnost, že si finance respondent nikam neodkládá, na kterou odpovědělo 14 % dotázaných a odkládání úspor „pod polštář". Toto domácí spoření využívá 15 % dotázaných.

Existuje souvislost mezi věkem a zadlužeností?

Tato otázka vycházela z kapitoly 1.6, kde uvádím příklad vývoje zadluženosti člověka v průběhu životě. Zde vycházím z knihy Osobní a rodinné bohatství od Filipa (Filip, 2006). Podle Filipa by lidé měli být nejvíce zadluženi mezi dvacátým a čtyřicátým rokem života. Z bodového grafu opravdu vyplývá, že nejvíce zadlužených je ve věku 20-30 let. Nicméně tato data jsou zkreslena vzorkem respondentů, který se skládal nejvíce z osob v tomto věku. Pokud se zaměřím na závislost věku a zadluženosti, tak z Eta testu závislosti vyplývá, že jde o nízkou souvislost dat, která není statisticky významná.

Kdo v rodině nejčastěji řídí finance?

Otázka ohledně řízení a rozhodování o financích v rodině byla značně zkreslena již zmíněným nízkým věkem respondentů. U 40% respondentů o financích rozhodují rodiče a téměř většina těchto dotázaných byla studenty. Zajímavostí je, že minimum lidí odpovědělo, že o financích rozhoduje partner. U mužů to byl dokonce pouze jeden člověk. Je pravděpodobné, že v tomto případě se dotázaní mohou stydět přiznat, že nejsou vůdčí osobností rodiny.

Existuje souvislost mezi uspořádáním rodiny a zadlužeností?

Tuto otázku jsem do práce zařadil pro ověření grafu, který je v kapitole 1.8a ve své knize ho uvádí Miloš Filip. Zde jsem ověřoval souvislost mezi uspořádáním rodiny a zadlužeností. Podle grafu by nejvíce zadlužena měla být osoba, která žije dlouhodobě sama. Nejméně zadlužení by měli být lidé žijící v páru bez dětí. Dle rozložení věku respondentů, kteří se zúčastnili průzkumu, bylo možné zkoumat jen první dvě etapové fáze vývoje financí. Z testu závislosti vyplývá, že jde o nízkou souvislost dat, závislost těchto dvou faktorů tedy nebyla prokázána. Dle grafů také není možné jednoznačně určit, zda výsledky odpovídají etapovým fázím podle Filipa. Výsledky jsou zkresleny zejména nízkým věkem respondentů. Nicméně počet respondentů, kteří žijí sami a jsou zadluženi, je nižší, než těch žijících s partnerem.

Jsou lidé s vyššími příjmy více zadlužení?

Podle Bukače (Bukač, 2007), ze kterého vycházím v kapitole1.10.1 spolu úzce souvisí vzrůstající vývoj mezd a zadluženosti domácností. Z dat získaných z dotazníkového průzkumu vyplývá, že souvislost těchto dat je střední a jedná se o pozitivní korelaci. S rostoucími příjmy tedy opravdu roste i zadluženost. Nicméně hladina významnosti je nízká, jde tedy o nevýznamnou souvislost.

Pro ověření této otázky jsem dále zpracoval data z ČNB (ČNB, 2016a). Zde jsem vycházel z dat mezi lety 2005 a 2015. Zde vyšla opět pozitivní korelace a hodnota souvislosti byla dokonce perfektní. Jedná se tedy o téměř dokonalou korelaci. Hladina významnosti byla ovšem opět nízká. Pokud bych tedy odpověděl na svou otázku, tak vyšší příjem zpravidla opravdu značí i vyšší zadlužení, je tomu zejména proto, že lidé si mohou dovolit vyšší splátky.

Jakým způsobem řeší lidé přípravu na nenadálé události?

V této otázce jsem vycházel z kapitoly 1.11, kde jsem se zabýval rolí nenadálých událostí v hospodaření rodiny. Zajímalo mne zejména, jak a jestli jsou respondenti na nenadálé události připraveni. Předpokladem bylo, že budou mít připravenou rezervu pro případ výpadku příjmu a také při nízké škodě. Tento předpoklad se potvrdil a škodu do 10tisíc Kč by většina respondentů hradila z rezervy. Při výpadku příjmů by do rezervy sáhlo sice méně lidí, ale stále je to více jak polovina dotázaných. Zde je to způsobeno zejména možností zajistit se rizikovým pojištění pro takovéto případy.

Naopak v případě škody vyšší by v obou případech řešila velká část dotázaných svoji situaci pojistným plněním. Zde se jednalo o nabourané vozidlo a poškození např. nemovitosti (živel). S tímto výsledkem souhlasím, i jsem ho očekával. Toto jsou případy, kdy rodina s tak vysokou rezervou již nepočítá a možnost využití pojištění se sama nabízí.

U každé otázky ohledně nenadálých událostí se objevila určitá část respondentů, která by nevěděla, jak se zachovat. Objevili se rovněž odpovědi, že by respondenti řešili situace s pomocí půjčky od známých nebo úvěrové společnosti. Překvapila mne zejména odpověď, kdy by pomocí úvěru byla řešena škoda do 10tisíc Kč. Takto odpověděli tři respondenti.

Závěr

Práce byla věnována významu řízení financí v rodinném rozpočtu a důležitosti finančního plánování a vzdělání ve financích. V praktické části jsem se zaměřil na rodinné finance a finanční plánování, dále pak na strukturu úspor domácností. V druhé polovině teoretické části jsem popsal souvislosti mezi jednotlivými faktory a rodinnými financemi a nakonec se zaměřil na finanční gramotnost obyvatel ČR. Součástí praktické části práce je výzkum zaměření na hospodaření a chování respondentů a také data a výsledky zpracována z tohoto výzkumu.

Hlavním cílem práce bylo ověřit souvislosti mezi jednotlivými faktory a odpovědět na výzkumné otázky. Z dat získaných prostřednictvím dotazníku vyplynulo, že mezi věkem a zadlužeností může existovat souvislost. Nicméně nebyla dostatečně statisticky významná. Další ověřovaná souvislost byla mezi výší příjmu a zadlužeností. Z mého výzkumu vyšlo, že mezi daty je střední souvislost. Z dat z ČNB ovšem vychází, že jde o téměř perfektní korelaci. Závislost těchto dat je tedy možná. Souvislost mezi uspořádáním rodiny a zadlužeností se nepodařilo prokázat. Největší roli v této skutečnosti hrál hlavně vzorek respondentů. Celý výzkum byl značně ovlivněn skladbou dotazovaných osob, kdy jejich věk byl nejčastěji od 20 do 30let.

Z průzkumů nadále vyšlo, že lidé jsou velmi konzervativní a k odkládání úspor využívají hlavně konzervativní produkty určené pro vklady. Využívání investic je spíše výjimkou. Otázka ohledně řízení financí v rodině byla taktéž významně ovlivněna skladbou vzorku respondentů. Nejčastěji o financích rozhoduje sám respondent. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že o financích v rodině rozhodují rodiče. Je tomu z toho důvodu, že velká část respondentů stále studuje. Více jak 60 % respondentů nemá žádný typ úvěru, což bylo pozitivní zjištění. Otázka, která se týkala chování při nenadálých událostech, dopadla podle očekávání. Nižší částky řeší respondenti zpravidla rezervou a u vyšších, pokud je to možné, mají sjednáno pojištění.

Na finance a zejména finanční gramotnost má samozřejmě vliv také vzdělání lidí. Jde zejména o úroveň dosaženého vzdělání, ale také o obor, který lidé studovali. Finanční vzdělání z velké části ovlivňuje i rodina, v které člověk vyrůstal, jeho okolí a v neposlední řadě i sociální postavení. Rodiny by při rozhodování o financích neměly zapomenout na finanční plán, zejména pak na sestavení rozpočtu a tvorbu rezervy. Návodů jak spravovat své osobní finance a zlepšit si o nich povědomí je celá řada.

Řízení financí v rámci rodinného rozpočtu je velmi individuální a bude se lišit u každé domácnosti. Kromě hospodaření samotného záleží i na nahodilých událostech, kterým nelze vždy předcházet, ale jejich dopad lze do jisté míry zmírnit

správným finančním plánováním. K finanční spokojenosti rodin vede dlouhá cesta a v dnešní době existuje mnoho odborníků a kantorů, kteří se snaží zvýšit finanční povědomí obyvatelstva a také jim pomoci splnit jejich vytoužené finanční cíle a přání.

Seznam literatury

AFPČR.CZ, 2014. *Struktura úspor domácností ČR* [online]. Dostupné z: http://afpcr.cz/struktura-uspor-domacnosti-cr/

ATKINSON, Adele, 2005. *Introducing financial capability skills - A pilot study with Fairbridge* [online]. Dostupné z: http://www.pfrc.bris.ac.uk/Reports/introducing_financial.pdf

BANKY.CZ, 2014. Záhada jménem finanční rezerva. *Banky.cz* [online] [vid. 6. srpen 2016]. Dostupné z: http://www.banky.cz/zahada-jmenem-financni-rezerva-1

BOURDIEU, Pierre, 1998. *Teorie jednání*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 8071845183.

BUKAČ, P., 2007. *Mzdy rychle rostou. Je to dobře, nebo špatně?* [online] [vid. 20. březen 2016]. Dostupné z: http://www.mesec.cz/clanky/mzdy-rychle-rostou-je-to-dobre-nebo-spatne/

ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE, 2015. *Česká populace není finančně gramotnější než před 9 lety* [online]. 2015. Dostupné z: https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/150306_tz_emw_final.pdf

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE, 2014. *Mezinárodní šetření PISA 2012* [online]. 2014. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/PISA-FG/flipviewerxpress.html

ČNB, 2016a. ARAD. *ARAD* [online] [vid. 15. březen 2016]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_KOREN

ČNB, 2016b. *Fixing úrokových sazeb na mezibankovním trhu depozit - PRIBOR* [online] [vid. 24. březen 2016]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/penezni_trh/pribor/denni.jsp

ČNB, 2016c. Osobní finanční plán. *ČNB pro všechny* [online] [vid. 4. srpen 2016]. Dostupné z: http://www.cnbprovsechny.cnb.cz/cs/osobni_finance/osobni_financni_plan/

DOLÁKOVÁ, Bohuslava, 2013. Vzdělání a finanční gramotnost. B.m.: Masarykova univerzita.

DROBIŠ, Zbyněk, 2013. Školáci se budou učit o financích povinně. *Finance.cz* [online] [vid. 2. srpen 2016]. Dostupné z: http://www.finance.cz/zpravy/finance/381238-skolaci-se-budou-ucit-o-financich-povinne/

ECONOMIST, The, 2014. Proč neriskujeme? Kvůli dětství i hororům. *Týdeník hospodářských novin* [online]. Dostupné z: doi:ISSN 1210-0714

FILIP, M., 2006. *Osobní a rodinné bohatství: kam s penězi*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck. ISBN 80-7179-416-3.

FINANCE.CZ, 2016. Pojištění denní dávky při pracovní neshopnosti. *Finance.cz* [online] [vid. 4. srpen 2016]. Dostupné z: http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zdravotni-pojisteni/soukrome/pracovni-neschopnost

GOOGLE, 2016. *Google Forms* [online] [vid. 3. srpen 2016]. Dostupné z: https://www.google.com/intl/cs_CZ/forms/about/

JERMÁŘ, P., 2012. *Bankovní produkty* [online]. Dostupné z: http://www.banky.cz/bankovni-produkty

JEŘÁBEK, Hynek, 1993. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum. ISBN 80-706-6662-5.

JOSEF JANOUŠEK, 2014. Kampaň za správné pojištěné: Pojištěníinvalidity. *Centrum finanční gramotnosti* [online] [vid. 5. srpen 2016]. Dostupné z: Kampaň za správné pojištění: Pojištění invalidity

KOCIÁNOVÁ, H, 2012. *Finanční gramotnost v kostce aneb co Vás neměl kdo naučit*. Ostrava: ANAG. ISBN 9788072637676.

KOLEKTIV AUTORŮ, 2015. *Průvodce osobními financemi*. Praha: Fond dalšího vzdělávání. ISBN 978-80-260-8989-6.

KOŘENÝ, Karel, Radka FICHTNEROVÁ a Petr PAVLÁSEK, 2015. Poradenské principy. In: *Manuál finančního poradce*. B.m.: Broker Trust, a.s., s. 33.

KRŮPOVÁ, Martina, 2013. *Osobní finanční plánování* [online]. B.m. Masarykova univerzita. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/145722/esf_b/Osobni_financni_planovani_Krupova_tisk.pdf

LAMONT, Michele a Anette LAREAU, 1988. Cultural capital: Allusions, gaps and glissandos in recent theoretical developments. In: *Sociological Theory* [online]. B.m.: American Sociological Association. Dostupné z: doi:10.2307/202113

LILICO, A., 2010. *Household indebtedness in the EU*. 2010.

MAREŠ, Petr, Ladislav RABUŠIČ a Petr SOUKUP, 2015. *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6362-4.

MFČR, 2010. *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. 2010. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financni-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf

MŠMT, 2014. *Čeští žáci jsou ve finanční gramotnosti nadprůměrní* [online] [vid. 23. březen 2016]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/cesti-zaci-jsou-ve-financni-gramotnosti-nadprumerni

NÁRODNÍ ÚSTAV ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ, 2012. *Finanční gramotnost* [online]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/financni-gramotnost

NOVOTNÝ, Radovan, 2007. Jak vytvořit svůj rozpočet. *Měšec.cz* [online] [vid. 24. červenec 2016]. Dostupné z: http://www.mesec.cz/clanky/rodinny-rozpocet-jak-vytvorit-svuj-rozpocet/

OECD, 2012. *Measuring financial literacy: results of the OECD INFE pilot study* [online]. 2012. Dostupné z: doi:10.1787/5k9csfs90fr4-en

PARTNERS, 2013. *Jak ovládnout své peníze* [online]. B.m.: BizBooks. Dostupné z: doi:9788026501275

PATRIA ONLINE, 2016. Jak hodnotit investice. *Analýzy investice* [online] [vid. 18. červenec 2016]. Dostupné z: https://www.patria.cz/akademie/analyzy-investice-jak-hodnotit-investice.html

PENIZE.CZ, 2016a. Co je životní pojištění. *Penize.cz* [online] [vid. 3. srpen 2016]. Dostupné z: http://www.penize.cz/80353-co-je-zivotni-pojisteni

PENIZE.CZ, 2016b. Investiční životní pojištění. *Penize.cz* [online] [vid. 3. srpen 2016]. Dostupné z: http://www.penize.cz/investicni-zivotni-pojisteni

PENIZE.CZ, 2016c. Rizikové životní pojištění. *Penize.cz* [online] [vid. 3. srpen 2016]. Dostupné z: http://www.penize.cz/rizikove-zivotni-pojisteni

PETÝRKOVÁ, L. a P. CHMELAŘOVÁ, 2011. *Osobní finance - Základy finanční gramotosti*. Praha: Generation Europe. ISBN 978-80-904974-8-1.

ROULET, Marguerite, 2009. *Financial Literacy and Low-Income Noncustodial Parents* [online]. B.m.: Center for Family Policy and Practice. Dostupné z: www.cffpp.org/publications/Policy_finance.pdf

SDRUŽENÍ SPES, 2007. *Formy pomoci předluženým občanům* [online]. Dostupné z: http://www.pomocsdluhy.cz/pdf/prirucka.PDF

SIMONOVÁ, Natálie, 2009. Proměny v mezigeneračním přenosu dosaženého vzdělání v České republice v historické perspektivě. *Sociologický časopis*. roč. 45.

SIMONOVÁ, Natálie, 2011. *Vzdělanostní nerovnosti v české společnosti: vývoj od počátku 20. století do současnosti*. 1. vyd. Praha: SLON. ISBN 9788074190704.

SMRČKA, Luboš, 2010. *Rodinné finance, Ekonomická krize a krach optimismu*. B.m.: Nakladatelství CH Beck. ISBN 8074001997.

SYROVÝ, P., 2009. *Financování vlastního bydlení*. Praha: GRADA Publishing a.s. ISBN 978-80-247-2388-4.

SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL, 2014. *Osobní finance: 2. aktualizované vydání-řízení financí pro každého*. B.m.: Grada Publishing as. ISBN 8024792117.

TREPEL, C., C. R. FOX a R. A. POLDRACK, 2005. *Prospect theory on the brain? Toward a cognitive neuroscience of decision under risk* [online]. 2005. Dostupné z: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.385.4354&rep=rep1&type=pdf

URBÁNEK, David, 2008. Největší krize na světových trzích. *E15* [online] [vid. 18. červenec 2016]. Dostupné z: http://finexpert.e15.cz/nejvetsi-krize-na-svetovych-burzach

VAUS, D. A., 1990. *Surveys in Social Research*. London: Unwin Hyman.

VRBKOVÁ, Lucie, 2009. *Už nikdy dlužníkem: pro všechny, kteří si půjčili, půjčují a hodlají si půjčit peníze*. 2. vyd. Praha: COFET. ISBN 978-80-904396-0-3.

VYMĚTAL, Jan, Miriam VÁCHOVÁ a Anna DIAČIKOVÁ, 2005. *Informační a znalostní management v praxi*. 1. vyd. Praha: LexisNexis. ISBN 8086920011.

WEEK, European Money a Jana HAMAN, 2015. Česká populace není finančně gramotnější než před 9 lety. s. 16–18.

ZÁMEČNÍK, Petr, 2010. Výhra v loterii: Nejhorší, co vás může potkat? *Investujeme.cz* [online] [vid. 19. červenec 2016]. Dostupné z: http://www.investujeme.cz/vyhra-v-loterii-nejhorsi-co-vas-muze-potkat/

ZÁMEČNÍK, Petr, 2014. *Kolik platíme za úvěry podle ČNB* [online] [vid. 2. únor 2016]. Dostupné z: http://www.hypoindex.cz/kolik-platime-za-uvery-podle-cnb/

Přílohy

Příloha 1: Průzkum hospodaření domácností

Průzkum hospodaření domácností

Průzkum slouží k získání dat pro vypracování závěrečné práce na Vysoké škole ekonomické v Praze. Téma práce je "Řízení financí v rámci rodinného rozpočtu". Dotazník je anonymní. Děkuji za vyplnění, Tomáš Posekaný.

Základní údaje

1) Věk (doplnění odpovědi)

2) Pohlaví

a) Muž

b) Žena

3) Vzdělání

a) Základní

b) Středoškolské

c) Středoškolské s maturitou

d) Vyšší odborné

e) Vysokoškolské

4) Velikost obce, ve které žiji

a) 1-999 obyvatel

b) 1.000-3.999 obyvatel

c) 4.000-14.999 obyvatel

d) 15.000-49.999 obyvatel

e) 50.000-299.999 obyvatel

f) 300.000+ obyvatel

5) Profese (povolání)

a) Student

b) Zaměstnanec

c) OSVČ (podnikatel)

d) Nezaměstnaný

e) Důchodce

6) Měsíční příjem (čistý)

a) 0-11 tis. Kč

b) 12-17 tis. Kč

c) 18-24 tis. Kč

d) 25-34 tis. Kč

e) 35+ tis. Kč

7) Rodinné uspodřádání

a) Žiji sám/sama

b) Žiji s rodiči

c) Žiji s partnerem/partnerkou (manželem/manželkou)

d) Žiji s partnerem/partnerkou a dětmi

e) Žiji s dětmi (bez partnera/partnerky)

Hospodaření s penězi

1) Kdo v mé rodině rozhoduje o financích

a) Já

b) Spíše já

c) Oba společně

d) Spíše partner

e) Partner

f) Rodiče

g) Nikdo

2) Kam si odkládám (spořím) své finance

a) Běžný účet

b) Spořicí účet

c) Stavební spoření

d) Rezervotvorné (investiční) pojištění

e) Podílové fondy

f) Jiný druh investic

g) „Pod polštář"

h) Neodkládám

3) Mám vytvořenou rezervu ve výši vlastních výdajů

a) na 1 měsíc

b) na 2 měsíce

c) na 3 měsíce

d) na více jak 3 měsíce

e) nemám rezervu

4) Jaké typy úvěrů mám

a) Žádný

b) Kontokorent (přečerpání účtu)

c)Kreditní kartu

d) Spotřebitelský úvěr

e) Hypoteční úvěr

f) Úvěr ze stavebního spoření

5) Jakou mám celkovou výši úvěrů (včetně úvěrů na bydlení)

a) 0-99 tis. Kč

b) 100-499 tis. Kč

c) 500-999 tis. Kč

d) 1-2 mil. Kč

e) Více jak 2 mil. Kč

6) Jakou mám výši úvěrů po odečtení úvěrů na bydlení

a) 0-49 tis. Kč

b) 50-99 tis. Kč

c) 100-249 tis. Kč

d) 250+ tis. Kč

7) Jak řeším tyto nenadálé události

- Rozbitá pračka (oprava do 10tisíc Kč)

- Nabourané auto (oprava do 100tisíc Kč
- Škoda na majetku (např. živelní) nad 100 tis. Kč
- Výpadek příjmu na 3 měsíce

Možné odpovědi:

a) Z rezervy

b) Půjčím si od známých

c) Půjčím si v bance/úvěrové společnosti

d) Jsem pojištěn

e) Nevím